

A 1999/2000

A legjobb új magyar dráma: HAMVAI KORNÉL: HÓHÉROK HAVA

A legjobb előadás: A VÁGY (Thália Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb rendező: ASCHER TAMÁS (Hóhérok hava, Katona József Színház)

A legjobb zenés előadás: SWEENEY TODD (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb alternatív előadás: KÓRHÁZ - BAKONY (Szkéné Színház, rendezte: Pintér Béla)

A legjobb női főszereplő: FULLAJTÁR ANDREA (Kés a tyúokban, Kamra)

A legjobb férfi főszereplő: KOVÁCS ZSOLT (Rokonok, Kaposvár)

A legjobb női mellékszereplő: LÁZÁR KATI (Tótféri, Bárka Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: NÉMEDI ÁRPÁD (Világjobbítók, Kaposvár)

A legjobb díszlet: KHELL ZSOLT

(Sweeney Todd, Kaposvár; Tótféri, Bárka Színház; Hóhérok hava, Katona József Színház; A vágy, Thália Színház)

A legjobb jelmez: FÜZÉR ANNI

(Cselédek, Nyíregyháza; Játék a kastélyban, Kamra; Diszko disznók, Vígszínház; Macska a forró tetőn, Pesti Színház)

A legígéretesebb pályakezdés: KOCSIS GERGELY (Kés a tyúokban, Kamra)

Különdíj: HAMVAI KORNÉL (Az Iglie fordításáért)

Nem tudni biztosan, csak remélhető, hogy a kritikusdíj az adományozókkal szemben érzett minden - jogos és jogtalan, okos és oktalan - averzió ellenére tud örömet szerezni, örömet jelenteni a díjazottak számára. Hogy egy olyan értékrendet, értékhierarchiát közvetít (tévedés ne essék, nem valami mindenképp felett álló normarendszert!), amely büszkén vállalható a barikád mindkét oldalán. Mert sajnos úgy tűnik, barikád az van, jóllehet a szemben álló „táborok” egyike sem tekinthető homogénnek, sem a színháziaké, sem a kritikusoké. Hogy mennyire nem, s hogy mennyire mesterségesen gerjesztett helyzetről van szó, azt bizonyította a válogatás az idei Országos Színházi Találkozóra, amikor is a színészekből, rendezőkből, tervezőkből, dramaturgokból és kritikusokból álló grémium tökéletes harmóniában tudott együttműködni, nagyon különbözőképpen gondolkodva, természetesen más-más megközelítésmódokat érvényesítve, de tartalmas, értelmes vitákban, beszélgetésekben.

S hogy mennyire nem homogén táborokról van szó, azt a kritikusok esetében bizonyítják az egyes szavazatok, és hogy ezek megjelenítéséhez, személyes vállalásához mindenki ragaszkodik, függetlenül a végeredménytől - ami jó esetben ugyancsak vállalható. Ez az idei is jó eset. Olyannyira, hogy hosszú évek óta először nem volt szükség a szavazatok szóródása miatt utólagos egyeztetésre, még a különdíj kategóriájában sem (amely a más kategóriába nem sorolható művészi teljesítményeket hivatott elismerni); az első forduló eldöntötte a díjak sorsát. (Csak emlékeztetőül: minden kategóriában három jelölt állítható, az első jelölés három pontot ér, a második kettőt, a harmadik egyet, s csak az vehet részt a szavazásban, aki legalább hetven előadást látott az adott évadban. Az önkontroll az idén is működött, így adódhatott, hogy bár ugyanannyian szavaztunk, mint tavaly - tizennyolcan -, de nem ugyanazok.)

A szavazás felelősségteljeségét jelzi az is, hogy mi mégis megpróbáltunk egyeztetni. Nem az eredmény megmáskálása végett, hanem mert - bármily hihetetlen - több értékes művészi teljesítményt szeretünk volna díjazni, mint ahányra a szavazatok összesítése lehetőséget ad. A számok hüvös racionalitása ugyanis eltakarja a majdnem holtversenyeket vagy az egyazon produkció különböző mozzanatait több kategóriában értékelő voksok összességét. Többen szerettük volna díjazni Gothár Péter rendezői-tervezői munkáját a *Kés a tyúokban* előadásáért - a legjobb előadás, a legjobb rendezés, a legjobb díszlet, de még a különdíj kategóriájában is kapott szavazatokat - vagy Börcsök Enikő Iglie-alakítását, illetve néma Katrinját a *Kurázs* mamában, összevonva a két alakításra kapott pontokat, ám győzött a ráció szigora: maradtunk a magunk szabta kategóriáknál, nem szaporítva tovább a díjakat, inkább abban bízva, hogy az efféle helyzetek csak erősíthetik a meglévő díjak értékét.

Egy újabb kategória bevezetése azért elhatároltatott, de erre már csak a következő évad végén szavazunk: a gyerekeknek készülő legjobb előadást díjazva szeretnénk nyomatékosan jelezni e terület fontosságát a színházművészet jövője szempontjából. A nézettség tekintve ugyanis a színház (akár művészet, akár ipar) soha nem fog tudni versenyezni az RTL-lel vagy a TV2-vel, de az is biztos, hogy egy negyven-ötven férőhelyes kis színházteremben akár életre szóló csoda történhet a gyerek vagy felnőtt nézővel. Ennek a minőségigénynek a felkeltése, ébrentartása és kielégítése a színház létének feltétele és értelme - legyen szó könnyű műfajról vagy „magas” művészetről, mi erre szavazunk.

BOGÁCSI
ERZSÉBET Népszabadság

A legjobb férfi főszereplő: Ilyés Róbert (Eurüdiké, Zalaegerszeg-Thália Színház) - Gálffi László (Butley, Pécs) - Kamarás Iván (Macska a forró tetőn, Pesti Színház)

Különdíj: Gothár Péter (Kés a tyúkban, Kamra)

Jómagam nem vettem részt azon a beszélge-

mel tegnapi értékek utánnomatai. Azok is, akik a rendezői mesterség birtokában vannak-voltak, legfőljebb látteleket adnak, nem pedig érdemleges gondolatot, még kevésbé átütő érzelmeket. A hideg szívű színházakban, persze, inkább csak becsülettel kidolgozott alakítások születhetnek, és születnek is szép számmal, kisebb-nagyobb szerepekben, ám ritka a nagy formátumú, megrendítő, mély szereplés. Nem a színészekon mú-

BÓKA B.
LÁSZLÓ Népszava

A legjobb új magyar dráma: Hamvai Kornél: Hóhérok hava - Spiró György: Honderú
A legjobb előadás: A vágy (Thália Színház, rendezte: Ascher Tamás) - Az Iglíc (Víg-színház, rendezte: Zsótér Sándor) - A Szűz, a Hullá, a Püspök és a kések (Stúdió K., rendezte: Fodor Tamás)

A Hóhérok hava a legjobb új magyar dráma, Ascher Tamás a legjobb rendező díját kapta. Szabó Győző, Szirtes Ági, Nagy Zsolt és Hollósi Frigyes Hamvai Kornél drámájának Katona József színházi előadásában

tesen, amelyre céhünk „a szavazást megkönnyítendő” invitált. Úgy vélem, jobb saját kútfőmre hagyatkoznom. De most bajban vagyok, s nem először. Ezelőtt három esztendővel is, a múlt évben is visszaléptem a voksolástól. Tavalyelőtt egy-egy jelesebb teljesítmény kedvéért mégis adtam egy foghíjas listát. Hasonló megoldáshoz folyamodom most is, bár a feladatot elrettentőnek tartom. Az idők során ugyanis megszorodott a kiadható díjak száma. Tavaly óta tizenhárom kategóriában kellene szavaznom. Mi több: háromszor tizenhárom jelöltet állíthatnék. Tizenhárom első, második és harmadik helyezettet. Három pontot, két pontot és egy pontot érő teljesítményeket. Még ha csak egy-pontosakat lehetne választanom... Egy szó, mint száz, hol találok én olyan harminckilencet, akit fenntartás nélkül ajánlhatnék? Akiket a legjobbaknak nevezhetnék? Vitathatatlanul jobb híján, s nem a legjobbaknak.

Hiába az öröm, hogy megszorodott a magyar drámatermés, ha az érdemesebb példányok is rendre elvesznek a dramaturgiai kívánalmak útvesztőiben, laza vagy epikus szerkezeteket használnak, ráadásul koholt nyelvi stílusokat. Az előadások pedig zöm-

lik. S a tervezőkön sem, hogy inkább csak esztétikus látványt szolgáltatnak, semmint sugallatosan lényegre törő.

Az efféle kritériumok egykor, e díjak kiadásának első éveiben nem tűntek maximalistáknak. Es lám, ma is teljesíthetők. A férfi főszereplők közül több is megütötte a mércét. Elsőként Ilyés Róbert, akinek Orfeusza elsőszöve szenvedélyű. Az angol drámai színészek jellemfestő erejét idézte a Butleyt megelevenítő Gálffi László. Kamarás Iván pedig azt mutatta meg Brick szerepében, hogy a puritán eszközök sem zárják ki a lélek élveboncolását. Kívülük még egyvalakit találtam díjra, mégpedig külön-díjra érdemesnek. Gothár Pétert, aki rendezőként is, tervezőként is jegyezte a *Kés a tyúkban* előadását, amely nem lábszagú, nem tüzi az emberi gyarlóságokat gombos-türe, mint afféle büdösbogarat. Valójában azt méltányolom, hogy már a darabválasztásával megtalálta azt az empatikus hangvételt, amely az adott színházban sem, de tágabb sugarú körben sem divatozik. Szavazataimat voltaképpen pozitív példának szántam. Az ellenpéldák nagyon is a szemünk előtt vannak.

A legjobb rendező: Ascher Tamás (Sweeney Todd, Kaposvár) - Zsótér Sándor (Az Iglíc, Víg-színház) - Zsámbéki Gábor (A vihar, Katona József Színház)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) - Hegedűs a háztetőn (Zalaegerszeg, rendezte: Bagó Bertalan)

A legjobb alternatív előadás: Kórház - Bakony (Szkéné Színház, rendezte: Pintér Béla)

A legjobb női főszereplő: Fullajtár Andrea (Kés a tyúkban, Kamra) - Börcsök Enikő (Az Iglíc, Víg-színház) - Csákányi Eszter (A vágy, Thália Színház)

A legjobb férfi főszereplő: Gálffi László (Butley, Pécs) - Gászó György (Hóhérok hava, Kamra) Lukács Andor (A vágy, Thália Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Lázár Kati (Tótféri, Bárka) - Básti Juli (Hóhérok hava, Katona József Színház) - Csákányi Eszter (Karikajáték, Kamra)

A legjobb férfi mellékszereplő: Jordan Tamás (Sirály, Radnóti Színház) - Bálint András (Rokonok, Radnóti Színház)

A legjobb díszlet: Horesnyi Balázs (Rokonok, Radnóti Színház) - Ambrus Mária (Az Iglíc,

A legjobb előadás Ascher Tamás rendezésében *A vágy*. A Thália Színház előadásában: Láng Annamária és Kardos Róbert (Schiller Kata felvételei)

Vígszínház) - Khell Zsolt (*A vágy*, Thália Színház; Sweeney Todd, Kaposvár)

A legjobb jelmez: Füzér Anni (*Játék a kastélyban*, Kamra; Diszkó disznók, Vígszínház) - Szakács Györgyi (*Sirály*, Radnóti Színház; *Hóhérok hava*, Katona József Színház)

A legígéretesebb pályakezdés: Majsai Nyilas *Tünde* (Az Iglie; Diszkó disznók, Vígszínház)

Különdíj: Hamvai Kornél *Az Iolice fordításáért*

BOTA GABOR
Magyar Hírlap

A legjobb új magyar dráma: Spiró György: Szappanopera - Kárpáti Péter: Tótféri - Hamvai Kornél: *Hóhérok hava*

A legjobb előadás: Kés a tyúokban (Kamra, rendezte: Gothár Péter) - Világjobbítók (Kaposvár, rendezte: Znamenák István) - Hofi - Élelem bére (Madách Kamara)

A legjobb rendező: Ascher Tamás (Sweeney Todd, Kaposvár; *Hóhérok hava*, Katona József Színház) - Barabás Olga (Peer Gynt, Sepsiszentgyörgy) - Vincze János (Szappanopera, Pécs)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) - Leonce és Léna (Magyar Állami Operaház, rendezte: Fehér György) - Hegedűs a háztetőn (Zalaegerszeg, rendezte: Bagó Bertalan)

A legjobb alternatív előadás: Kórház - Bakony (Szkéné Színház, rendezte: Pintér Béla)

- Akárki a Purgateátrumban (Kovács Géza) - Turka, a táncoló kecske (Levendula Színház)

A legjobb női főszereplő: Fullajtár Andrea (Kés a tyúokban, Kamra) - Molnár Piroska (Sweeney Todd, Kaposvár) - Schell Judit (Mirandolina, Radnóti Színház)

A legjobb férfi főszereplő: Kulka János (Hegedűs a háztetőn, Zalaegerszeg; Mirandolina, Radnóti Színház) - Spindler Béla (Sweeney Todd, Kaposvár) - Lipics Zsolt (Szappanopera, Pécs)

A legjobb női mellékszereplő: Lázár Kati (Tótféri, Bárka) - Básti Juli (*Hóhérok hava*, Katona József Színház) - Bódis Irén (Szappanopera, Pécs)

A legjobb férfi mellékszereplő: Kovács Zsolt (Rokonok, Kaposvár) - Blaskó Péter (Macska a forró tetőn, Pesti Színház) - Derzsi János (A szégyentelenek, Új Színház)

A legjobb díszlet: Gothár Péter (Kés a tyúokban, Kamra) - Khell Zsolt (Tótféri, Bárka; Sweeney Todd, Kaposvár)

A legjobb jelmez: Füzér Anni (Bernarda Alba háza, Katona József Színház; Macska a forró tetőn, Pesti Színház) - Szakács Györgyi (*Hóhérok hava*, Katona József Színház; *Sirály*, Radnóti Színház)

A legígéretesebb pályakezdés: Kocsis Gergely (Kés a tyúokban, Kamra)

Különdíj: Újvidéki Színház - Sepsiszentgyörgyi Színház - Balla Margit

Elég sok nézhető és kiváló előadás volt a múlt évadban. Szép számmal akadt volna citromdíjas - bizonyos színházakban akár több is -, ha kiosztásra kerülne ez a dicső cím. Számomra a legnagyobb meglepetéssel az Újvidéki Magyar Színház szolgált, mely öt előadást is hozott Kisvárdára. Olyan eltérő stílusú produkciókat, mint *a Pisti a vérzivatarban*, amely nem aktualizált, mégis a vajdasági helyzet szívszorító víziója volt, vagy mint *a Páratlan páros* című bulvár szinte díszlet nélküli, eleven humorral teli tanyaszínházi változata. A sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház is folyamatosan jól teljesít. A fiatal Barabás Olgának tavalyi *Don Juan*-rendezése után rendkívül figyelemreméltó volt idei *Peer Gyntje*.

A kaposvári társulat szintén jó formát mutat. Végre egy nagyszínpadi produkciójuk is az első közé kerülhet: *a Sweeney Todd* azért is öröndetes, mert a statiszták, a zenekar, a főszereplők játéka egyaránt élvezetes, és most az énekhangok sem kínosak. Vincze János folyamatosan magas színvonalon dolgozik, ahogy Spiró *Kvartettjét*, úgy *a Szappan-opera* ősbemutatóját is élménnyé tette. A mai magyar darabok közül az általam díjazottakon kívül érdekes előadás született még Egressy Zoltan *Sóska, sültkrumpli* című groteszkjéből. Es fontos, hogy *a Hóhérok havát* nem pincében, nem padláson, nem sufnyiban,

hanem a Katonában mutatták be, joggal bírva a szélesebb nézőtábor érdeklődésében. Hogy a Katonánál maradjunk, a *Kés a tyútkban* kamrabeli művés játékaért Gothár Péter-nek a legjobb világitásért járó díjat is odaadnám. A *Világjobbítók* kaposvári sziporkája arra példa, miként lehet egy darabzsengéből szellemes, ötleteli, remek színészi játékra alkalmas adó „szikrázó” mutatványt varázsolni. Bár Hofi „évezredek” óta játszott *Élelem* bére-produkciója igazán nem tavalyi elő-adás, jobbára csak a keret, a díszlet a régi. Amit mond, vadonatúj, fájdalmas humor, mély, szatirikusan lényeglátó.

A *Leonce és Léna* operaházi előadásán nem nagy pocakú énekesek ágálnak a rivaldán, hanem igazi zenés színházat láthatunk. A *Hegedűs a háztetön* Zalaegerszegen pedig azt bizonyította be, hogy egy sokszor édeskés sikermusical is újragondolható, igazi drámává formálható. Az alternatív produkciók közül már az elmúlt szezonban is kiemelkedett Pintér Béla néptáncot a prózával ötvöző *Népi rablét* című előadása, idén a hasonló stílusú *Kórház* - Bakonnyal jelentkezett. Kovács Géza - Kovács Ildikó rendezésében - a vásári bábjáték hagyományait ötvözte filozofikus tartalommal, a világ bármely részén érthető halandzsza nyelvvvel. Mindehhez kitűnő színészi játékkal szolgált az *Akárki a Purgateárumban* előadásában. Szabó Zsuzsa - a sok babért aratott *Hol van a világvége?* után - újabb egyszemélyes színházzal jelentkezett. A *Turka, a táncoló kecske* című improvizatív játékban a közönség minden rezdülésére reagál, érzékkel vonja be a publikumot a mókába, jóízű harsányságot elegyít finom lírával. Balla Margitot pedig a Budapest Bábszínházban bemutatott *Az ember tragédiája* eredeti figuráiért tartom érdemesnek különdíjra.

Értékes színészi alakításokban nem volt hiány. Nem is lehet a megadott keretek között mindenkit felsorolni. Fullajtár Andrea lelki és testi lemeztelenedése megrendítő a Kamrában. Molnár Piroska öskomédiázó kedve frenetikus, amint emberhúsból pitét sütögető, elmagányosodottan szeretetét asszonyként mutatkozik a *Sweeney Todd*ban. Schell Judit a csábító és a kétségbeesett, a hisztis és a kedves nő minden árnyalatát eljátszza a *Mirandolinában*. Kulka Janos szakít az öblös hangú sztárszínész hagyományával Tevje szerepében, és valóban egy kisember bőrébe bújik. Bódis Irén Szappanopera-beli jelenetében olyan erőteljesen áll járókeretere támaszkodva, parancsolóan követelőzve, mint egy anyacsászárnő. Derzi Jánost soha nem láttam még ilyen tenyeres-talpasan komédiázni. A bábszínész osztályban végzett Kocsis Gergely pedig a *Kés a tyútkban* tragikomikus előadásában méltó partnere Fullajtár Andreának.

BÖGEL JÓZSEF

Critica! Lapok

A *legjobb új magyar dráma*: Hamvai Kornél: Hóhérok hava - Kárpáti Péter: Tótféri - Tasnádi István: Világjobbítók

A *legjobb előadás*: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) - Hegedűs a háztetön (Zalaegerszeg, rendezte: Bagó Bertalan) - Dorottya (Beregszász, rendezte: Vidnyánszky Attila)

A *legjobb rendező*: Ascher Tamás (Hóhérok

hava, Katona József Színház; A vágy, Thália Színház; Sweeney Todd, Kaposvár) - Gothár Péter (Kés a tyútkban, Kamra) - Máté Gábor (Macska a forró tetőn, Pesti Színház)

A *legjobb zenés előadás*: Három nővér (Magyar Állami Operaház, rendezte: Szabó István) - István, a király (Nemzeti Színház, rendezte: Iglódi István) - A falu rossza (Nyíregyháza, rendezte: Schlanger András)

A *legjobb alternatív előadás*: A Szűz, a Hullá, a Püspök és a kések (Stúdió K., rendezte: Fodor Tamás) - Gázszív (Artus Színház, rendezte: Goda Gábor) - Os K. (Közép-Európa Táncszínház, rendező-koreográfus: Horváth Csaba)

A *legjobb női főszereplő*: Fullajtár Andrea (Kés a tyútkban, Kamra) - Eszenyi Enikő (A vágy villamosa, Budapesti Kamaraszínház) - Schell Judit (Sirály; Mirandolina, Radnóti Színház)

A *legjobb férfi főszereplő*: Kulka János (Hegedűs a háztetön, Zalaegerszeg; Mirandolina, Radnóti Színház) - Garas Dezső (A vihar, Katona József Színház) - Gálffi László (Butley, Pécs)

A *legjobb női mellékszereplő*: Börcsök Enikő (Kurácsi mama és gyermekei, Vígszínház) -

Nagy Mari (A Kádár házaspár, Új Színház) - Szilágyi Enikő (kamera.man, Debrecen) A *legjobb férfi mellékszereplő*: Bálint András (Rokonok, Radnóti Színház) - Kovács Zsolt (Rokonok, Kaposvár) - Jordán Tamás (Sirály, Radnóti Színház)

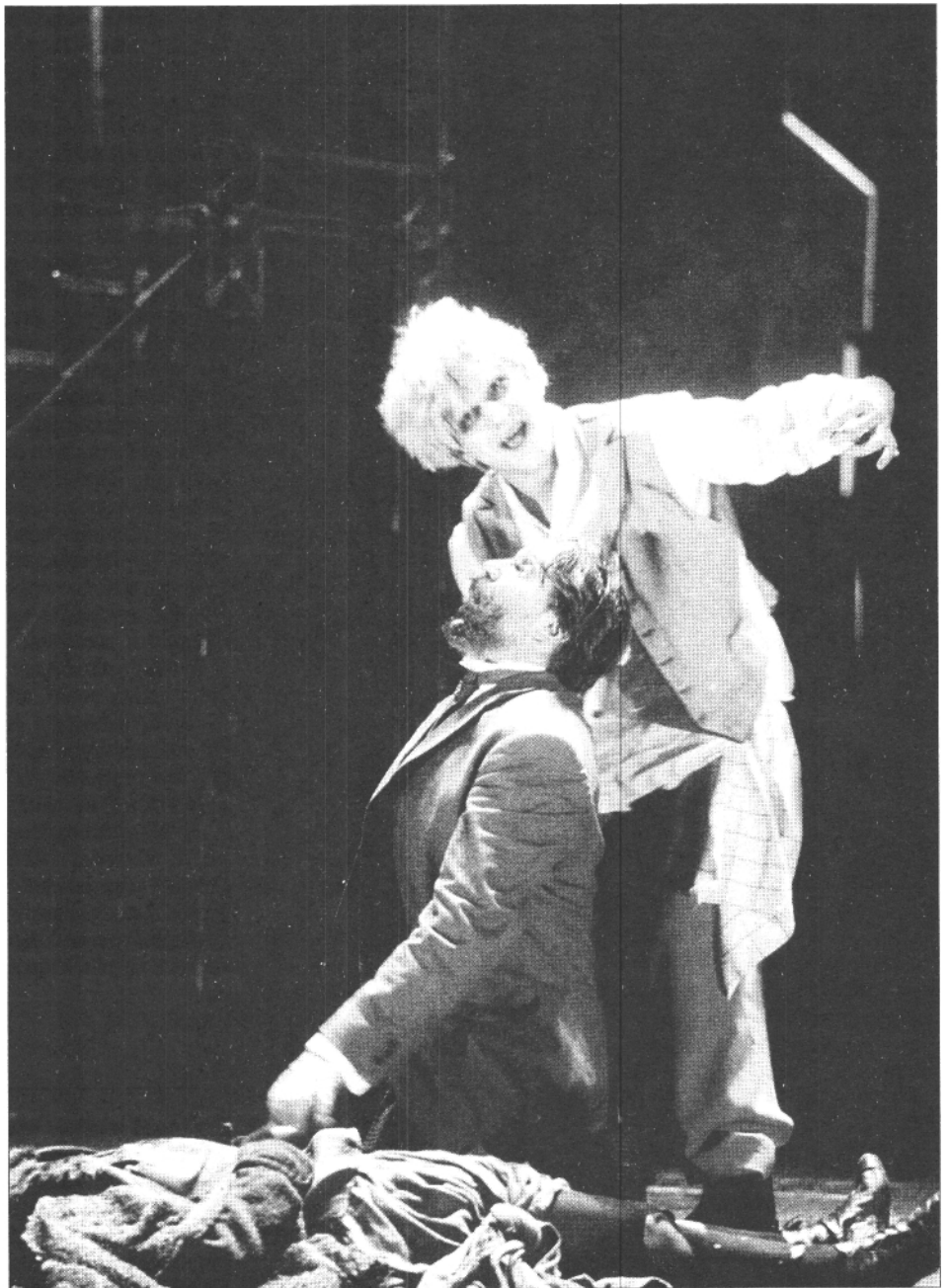
A *legjobb díszlet*: Khell Zsolt (Hóhérok hava, Katona József Színház; Sweeney Todd, Kaposvár) - Csanádi Judit (Othello, Gyula) - Szlávik István (Sirály, Radnóti Színház)

A *legjobb jelmez*: Szakács Györgyi (Hóhérok hava; A vihar, Katona József Színház) - Bozóki Mara (Sweeney Todd, Kaposvár) - Füzér Anni (Cselédek, Nyíregyháza)

A *legígéretebb pályakezdés*: Kocsis Gergely (Kés a tyútkban, Kamra) - Urbanovits Krisztina (Sweeney Todd, Kaposvár) - Forgács Péter (Cselédek, Nyíregyháza)

Külföldi: Hamvai Kornél, Az Iglíc fordításáért - Zsótér Sándor, Az Iglíc és a Lángarc út-törő rendezéséért - Bozsik Yvette, táncszíni-játékok rendezéséért-koreografálásáért

Az évadra egyszerre volt jellemző a már megszokott irányítási, strukturális, formációs

A *legjobb zenés előadás*: Sweeney Todd. Spindler Béla és Némedi Árpád az Ascher Tamás rendezte kaposvári előadásban (Simarafotó)

és esztétikai pluralizmus és egy ezredfordulós, jövőt előkészítő, a színházművészet különböző működési alapjait, kereteit, szerkezetét, felállítását megváltoztató szándék. A fővárosban - sokszor koncepciótlan, tapogatózó - felmérések, elemzések születtek a jövő-beli struktúráról, finanszírozásról, közönségkapcsolatokról, színházmodellekről, kiváltva az érintettek ellenszerveződését. Közben folyamatosan igazolni kellett a korábbi, struktúrát változtató lépések - Thália Színház (mint befogadó színház) és az Új Színház (mint nem művészsínház) - indokoltágát. Az előbbi példátlanul gazdag befogadói programot teljesített: határon túli együtteseket forgalmazott, fesztiválokat, találkozókot segített, illetve bonyolított le, vidéki együtteseket

készültséggel. Régi és új törekvéseket szintetizáló *Tragédia*-, *Beszterce ostroma*-, *Nyomorultak*-, *Hagyd a nagypapát!*-, *Lugosi-bemutatóval*; a Tolnay Szalonban kamaradarabokkal, írók, képzőművészek, előadóművészek bemutatkozásával, a Madách Stúdióban Herczeg Ferenc, Nagy András, Örkény műveinek kísérletező színrevitelével.

Folytatódott a fővárosban a Katona József Színház (valamint a Kamra) és vidéken a kaposvári Csiky Gergely Színház egymást támogató, közös színházi világméretű alapuló, kiemelkedő színházi műhelytevékenysége (az új magyar művekkel, színész-, rendező-és tervezőgenerációkkal való átgondolt foglalkozás). Az új nyíregyházi igazgató, Tasnádi Csaba révén kiváló műhelymunka

dező, színész és szövetségesei (idősebbek és fiatalok egyaránt) közreműködésével. Szegeden az új igazgató több csatát -- műhelyépítést, strukturális, közönségkapcsolatit, együttesfejlesztést és -megtartást - elvesztett, értékeket az operaegyüttes és a Kortárs Balett, valamint a *Gyalog galopp* „termelt”. Szolnok önmaga által is okozott kirekesztettsége ellenére nagy színész- és rendezőegységiségek segítségével értékes *Lüszisztraté*- és *Szerlem*-bemutatóval rukkolt elő az emelten ábrázoló, illetve az erőteljesen kifejező rendezői-színészi koncepció és gyakorlat révén. Kecskeméten az új igazgató (Bodolay) több tekintetben megújította együttesét és közönségét, Atyval kontaminálva magyarította Wyspianski

A legjobb alternatív előadás: Kórbáz - Bakony. A Szkéné Színház előadását Pintér Béla rendezte

is befogadott - olykor közös vállalkozásban is -, több esetben még alternatív előadásoknak is otthont adott, de saját produkcióra már nem nagyon futotta erejéből, kapacitásából. Az Új Színház váltakozó eredményességgel formálódik társulattá és befogadói, vállalkozó színházzá. Belépett a fővárosi színházi hálózatba a rekonstruált Bárka, „alternatív művészsínházként”, váltakozó értékű bemutatókkal, működéssel. Új vezetéssel indult a Nemzeti Színház, s több produkciója - az új közreműködők révén is - magasabb osztályba lépett. A Kerényi Imre igazgató által minden tekintetben levezényelt rekonstrukció a Madách Színház újraindulását hozta a fővárosi évad számára, káprázatos technikai fel-

folytatódott a Móricz Zsigmond Színházban, a Csiky Gergely Színház (Mohácsiék) és a Bárka, valamint a Katona József Színház támogatásával. Más műhelyekkel való kapcsolatok révén több kiváló előadásra (*Eurüdiké*, *Hegedűs a háztetőn*) futotta a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház erejéből. Szponzori, önkormányzati, anyagi csödtényezők mintegy kiűtötték Veszprémben az ottani mozgásházai koncepciót és gyakorlatot. Győrött néhány strukturális-vezetési és anyagi zavar, műhelyvesztés ellenére több kiemelkedő értékű prózai, opera-, musical-, operett-bemutató született az emelt realizmus és posztmodernség jegyében. Pécsen nagyjából ugyanez történt Balikó Tamás igazgató, ren-

Tragédiát, s Pozsgai és mások segítségével még egy sziporkázó dekonstrukciós operett travesztia-paródiára (*Égi szerelem*) is sor kerülhetett. A debreceni Csokonai Színház a Horváth Árpád Stúdiószínházban négy új magyar drámának (és rendezőiknek) biztosított utat, ugyanezt tette külföldi klasszikusok esetében a nagyszínházban, magyar klasszikus (Móricz) esetében a Kölcsey Kamaraszínházban (mindhárom játszási helyen fiatalabb generációkhoz tartozókkal is). A Miskolci Nemzeti Színházban Hegyi Árpád Jutocsa igazgató-főrendező Müller Péter Sziámi, Csizmadia Tibor, Tasnádi Csaba és Kerényi Gábor Miklós segítségével sok mindent visszahozott a korábbi eredményekből. A

Megyei Jókai Színház Jókai-, Németh László- és operett-musical bemutatókkal, az utánpótlás nevelésével szerzett nagyobb megbecsülést. Az egri Gárdonyi Géza Színház küzdelmes rekonstrukció (épület, társulat) évadot zárt.

Az új magyar dráma az előző évad kezdetétől a mostaniba átnyúlóan versenyekkel, pályázatokkal, ösztöndíjakciókkal, rendezők, dramaturgok kreatív közreműködésével sok támogatást kapott, s ez tucatnyi kiemelkedő értékű ősbemutatót eredményezett (Kárpáti: *Tótféri*; Hamvai: *Hóhérok hava*; Spiró: *Honderű*, *Szappanopera*; Kornis: *A Kádár házaspár*; Tasnádi István: *Világjobbítók*; Forgách András: *A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések*; Szakonyi: *Rokonok*; Nagy András: *A Mester és Margarita*; Thúróczy Katalin többszöri erőteljes jelentkezése; Egressy Zoltán: *Sóska, sültkrumpli*). Az idősebb rendezői karból Zsámbéki, Ascher, Valló, Iglódi, Meczner, Kerényi Imre teremtett jelentékeny színjátékot, a színész-rendezők közül Máté Gábor, Lukács Andor, Tordy Géza, Al-földi Róbert és Bagó Bertalan mutatott be kiemelkedőt. Mohácsi, Szász Janos, Kiss Csaba, Zsótér Sándor idei rendezései vitatottabbak a szokottnál, ugyanez elmondható a Székely- és a Babarcsy-rendezőosztály egyes jelesebb tagjainak (Novák Eszter, Schilling Árpád) produkciójáról is. Az alternatív szín-ház identitászavarral küzd, élen a Stúdió K., az R. S. 9. és a Merlin!

BUDAI KATALIN

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

A legjobb új magyar dráma: Tasnádi István: *Világjobbítók* - Hamvai Kornél: *Hóhérok hava* - Forgách András: *A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések*

A legjobb előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) - *A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések* (Stúdió K., rendezte: Fodor Tamás) - *Világjobbítók* (Kaposvár, rendezte: Znamenák István)

A legjobb rendező: Ascher Tamás (Sweeney Todd, Kaposvár; *A vágy, Thália Színház*) - Gothár Péter (*Kés a tyúkban, Kamra*), George Ivascu (*Hat szerep szerzőt keres, Újvidék*) *A legjobb zenés előadás:* Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb alternatív előadás: Kórház - Bakony (Szkéné Színház, rendezte: Pintér Béla) - *Antigoné* (Zugszínház)

A legjobb női főszereplő: Börcsök Enikő (Kurácsi mama és gyermekei; *Az Iglíc, Vígszínház*) - Molnár Piroska (Sweeney Todd, Kaposvár)

- Csákányi Eszter (*A vágy, Thália Színház*) *A legjobb férfi főszereplő:* Gálffi László (Butley, Pécs) - Szervét Tibor (Rokonok, Radnóti Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Moldvai Kiss Andrea (Rokonok, Radnóti Színház) - Mészáros Sára (Tótféri, Debrecen)

A legjobb férfi mellékszereplő: Némedi Árpád (*Világjobbítók*, Kaposvár) - Lipics Zsolt (*Szappanopera*, Pécs) - Kardos Róbert (*A vágy, Thália Színház*)

A legjobb díszlet: Ambrus Mária (Lángarc, Radnóti Színház) - Csanádi Judit (Versekkel kártyázó szép hölgyek, Bárka; *A szegyetlenek, Új Színház*) - Horesnyi Balázs (Rokonok, Radnóti Színház)

A legjobb jelmez: Berzsényi Krisztina (*Hat szerep szerzőt keres, Újvidék*) - Kárpáti Enikő (Versekkel kártyázó szép hölgyek, Bárka) - Bartha Andrea (*A vágy villamosa, Budapesti Kamaraszínház*)

A legígéretesebb pályakezdés: marosvásárhelyi színiakadémisták (*Az ember, állat, erény, Marosvásárhely*) - Rusznyák Gábor (Tótféri, Debrecen)

Küldöndj: Hamvai Kornél, *Az Iglíc fordításáért* - A Magyar Állami Operaház kórusa, a Peter Grimesért

Indokolnivalóm csak annyiban van, amennyiben választásaim kísértetiesen egybeesnek a budapesti Országos Színházi Fesztivál-ra elhozott darabokkal, illetve közreműködőkkel. Ez csak a véletlen műve, illetve a fesztivál válogatóinak egyfajta - bár nem teljes - visszaigazolása.

Amit igazán mélyen átgondoltam, meghánytam-vetettem magammal, az Kárpáti Péter *Tótférijé* volt. Tényleg egészen kivételes darab, különleges mű: nos. mégsem érzem késznek, teljesnek, hibátlanak. Színpadra állításai is jól tükrözték ezt a bizonytalanságot: sem Debrecenben, még kevésbé a Bárkán, nem sikerült megoldani azt, amit nem is nagyon lehetett. Ez így elnagyolt vélemény; aprólékos szövegelemzés kéne, hogy szavaimat alátámaszthassam, ugyanakkor az egy-szeri néző is érzékelhette a szimbolikus világteremtés-dohányzás metaforikus megfeleltetés egyébként gyönyörű középrészének kidolgozatlanságát.

Remek alakítások vannak a fejemben. Összességében azonban hely, idő, mód, személy együttállása számomra - a közel száz látott produkció alapján - egyedül Kroetz *A vágy* című színpadra állításában volt jelen. (Hasonlóan a nyíregyháziak Botho Straussához, de az másfél évvel ezelőtti előadás, s ahhoz a periódushoz tartozónak gondolom.) Számítatlan problémát lenne jó kibeszélni folyóiratoktól kezdve színészi veszteségekig, kiárusítástól elmagányosodásig. De most nem erről esik szó. Örülök, hogy szinte nincs kitölthetetlen rubrika, és szégyellem, hogy nem tudok teljes állású vagy kedvezőbb időbeosztású kritikus kollégáimhoz hasonlóan több száz bemutatót összehasonlítani.

CSÁKI JUDIT Színház

A legjobb új magyar dráma: Spiró György: *Szappanopera* - Hamvai Kornél: *Hóhérok hava* - Kárpáti Péter: *Tótféri*

A legjobb előadás: *A vágy* (Thália Színház, rendezte: Ascher Tamás) - *Kés a tyúkban* (Kamra, rendezte: Gothár Péter) - *Vízkereszt* (Kaposvár, rendezte: Kelemen József)

A legjobb rendező: Ascher Tamás (*Hóhérok hava, Katona József Színház*) - Zsámbéki Gábor (*A vihar, Katona József Színház*) - Zsótér Sándor (*Az Iglíc, Vígszínház*)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) - Hegedűs a háztetőn (Zalaegerszeg, rendezte: Bagó Bertalan) *A legjobb alternatív előadás:* *A csodálatos mandarin* (Szeged, koreográfus: Juronics Tamás) - *A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések* (Stúdió K., rendezte: Fodor Tamás)

A legjobb női főszereplő: Fullajtár Andrea

(*Kés a tyúkban, Kamra*) - Börcsök Enikő (*Az Iglíc, Vígszínház*) - Molnár Piroska (Sweeney Todd, Kaposvár)

A legjobb férfi főszereplő: Gázsó György (*Hóhérok hava, Katona József Színház*) - Garas Dezső (*A vihar, Katona József Színház*) - Kulka János (Hegedűs a háztetőn, Zalaegerszeg)

A legjobb női mellékszereplő: Csákányi Eszter (*A vágy, Thália Színház*; *Karikajáték, Kamra*) - Lázár Kati (Tótféri, Bárka) - Básti Juli (*Hóhérok hava, Katona József Színház*)

A legjobb férfi mellékszereplő: Jordán Tamás (Sirály, Radnóti Színház) - Bálint András (Rokonok, Radnóti Színház) - Bezerédi Zoltán (*A heilbronni Katica, Kaposvár*)

A legjobb díszlet: Ambrus Mária (*Az Iglíc, Vígszínház*; *Lángarc, Radnóti Színház*) - Khell Zsolt (*Hóhérok hava, Katona József Színház*; Sweeney Todd, Kaposvár) - Ágh Márton (*Világjobbítók*; *Vízkereszt*; *A heilbronni Katica, Kaposvár*)

A legjobb jelmez: Füzér Anni (*Játék a kastélyban, Kamra*) - Szakács Györgyi (*Hóhérok hava, Katona József Színház*; *Sirály, Radnóti Színház*; *A vágy, Thália Színház*) - Zeke Edit (Tótféri; *Világvevő, Bárka*)

A legígéretesebb pályakezdés: Forgács Péter (Cselédek, Nyíregyháza)

Küldöndj: Varró Dániel a *Kés a tyúkban* fordításáért

DÖMÖTÖR ADRIENNE

A legjobb új magyar dráma: Hamvai Kornél: *Hóhérok hava* - Spiró György: *Honderű* *A legjobb előadás:* *Hóhérok hava* (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb rendező: Mohácsi János (*A mandátum, Nyíregyháza*)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb alternatív előadás: *Gázzsív* (Artus Színház, rendezte: Goda Gábor) - *Kórház - Bakony* (Szkéné Színház, rendezte: Pintér Béla) - *Romance* (KOMPMÁNIA, rendezte: Csabai Attila)

A legjobb női főszereplő: Szabó Márta (*A mandátum, Nyíregyháza*) - Börcsök Enikő (*Az Iglíc, Vígszínház*) - Töröcsik Mari (Honderű, Budapesti Kamaraszínház)

A legjobb férfi főszereplő: Kovács Zsolt (Rokonok, Kaposvár) - Gázsó György (*A mandátum, Nyíregyháza*) - Gálffi László (Butley, Pécs)

A legjobb női mellékszereplő: Gubik Ági (Macskajáték, Kassa) - Csató Kata (*Egy neveléses ember álma*, R.S.9. Stúdiószínház) - Básti Juli (*Hóhérok hava, Katona József Színház*)

A legjobb férfi mellékszereplő: Cserhalmi György (Sirály, Radnóti Színház) - Tóth Károly (Körmagyar, Nyíregyháza) - Némedi Árpád (*Világjobbítók, Kaposvár*)

A legjobb díszlet: Greifenstein János és a társulat (*Legszébb mesék, Atlantisz Színház*) - Ágh Márton (*A heilbronni Katica, Kaposvár*) - Gothár Péter (*Kés a tyúkban, Kamra*)

A legjobb jelmez: Szűcs Edit (*A mandátum, Nyíregyháza*; *Marat/Sade, Gyula*) - Csabai Attila (*Romance, KOMPMÁNIA*) - Szakács Györgyi (*Hóhérok hava, Katona József Színház*) *A legígéretesebb pályakezdés:* Vámos Veronika (Tranz Danz) - Még 1 Mozdulatszínház

Különdíj: A nyíregyházi társulat - Juronics Tamás, táncos-koreográfus - Szöke Szabolcs, zenész

GABNAI KATALIN

Színház- és Filmművészeti Egyetem

A legjobb új magyar dráma: Spiró György: Szappanopera - Hamvai Kornél: Hóhérok hava - Forgách András: A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések

A legjobb előadás: Hóhérok hava (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás) - Mirandolina (Radnóti Színház, rendezte: Valló Péter) - A szégyentelenek (Új Színház, rendezte: Kiss Csaba)

A legjobb rendező: Valló Péter (Mirandolina, Radnóti Színház) - Vincze János (Szappanopera, Pécs)-Tim Caroll (Versekkal kártyázó szép hölgyek, Bárka)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) - Hege-dűs a háztetőn (Zalaegerszeg, rendezte: Bagó Bertalan)

A legjobb alternatív előadás: Táltosjáték (Kompania Társulat, Budakeszi, rendezte: Lukács László) - A nagy húha (Sámán Színház, rendezte: Magyar Eva) - Selejtesek (Elő-Tér Művészeti Iskola, rendezte: Weber Péter)

A legjobb női főszereplő: Tóth Ildikó (Tótféri; Világvevő, Bárka) - Molnár Piroska (Sweeney Todd, Kaposvár) - Kútvolgyi Erzsébet (Kurázi mama és gyermekei, Vígszínház)

A legjobb férfi főszereplő: Kovács Zsolt (Rokonok; Világjobbítók, Kaposvár) - Gálffi László (Butley, Pécs) - Kulka János (Mirandolina, Radnóti Színház; Hegedűs a háztetőn, Zalaegerszeg)

A legjobb női mellékszereplő: Csákányi Eszter (Karikajáték, Kamra; A vágy, Thália Színház) - Kiss Mari (A vámpír árnyéka, Madách Színház) - Lázár Kati (Tótféri, Bárka)

A legjobb férfi mellékszereplő: Gyabronka József (Tótféri; Versekkal kártyázó szép hölgyek, Bárka) - Jordán Tamás (Sirály, Radnóti) - Szombathy Gyula (Mirandolina, Radnóti Színház)

A legjobb díszlet: Csanádi Judit (Versekkal kártyázó szép hölgyek, Bárka) - Füzér Anni (Cselédek, Nyíregyháza; Bernarda Alba háza, Katona József Színház) - Ambrus Mária (Az Iglíc, Vígszínház)

A legjobb jelmez: Füzér Anni (Cselédek, Nyíregyháza; Játék a kastélyban, Kamra; Macska a forró tetőn, Pesti Színház) - Berzsenyi Krisztina (A szégyentelenek, Új Színház)

A legígéretesebb pályakezds: Tóth Miklós (komáromi és nyíregyházi rendezések) - Ruzsnyák Gábor (Tótféri, Debrecen) - Forgács Péter (nyíregyházi és főiskolai rendezések)

Különdíj: Ablak-Zsiráf, stúdiós vizsgaprodukció (Bárka, rendező: Simon Balázs) - A nyíregyházi MórícZs Zsigmond Színház műsorfüzetei

Sorrendben haladva inkább arról, ami kimaradt.

A darabtermést más évadokkal összehasonlítva talán gazdagabbnak érezzük majd néhány év múlva, mint most, az évad végén. Tehetséget rejtő, izgalmas mű is - mint például Kárpáti Péter *Tótférije* - kimaradt a felsorolásból. Sajnálom. A Spiró-műben semmi dramaturgiai „újdonság” nincs, a *Hóhérok*

hava mesélő színháza sokszor elereszti a néző kezét, Forgách András pedig García Márqueznek köszönheti az alapszerkezetet, mégis szerintem ezek a teljesebb élményt adó művek.

A legjobb rendezést visszaidézve siratom az elszalasztott lehetőséget: nem szavazhattam a nyíregyháziak Máté Gábor által rendezett nagyszerű Botho Strauss-darabjára, a *Viszontlátás trilógiára*, mert az az elmúlt évad utolsó percében került bemutatásra. Számomra ez lehetne az évad legemlékezetesebb rendezői teljesítménye, sőt, talán a legérdekesebb előadása.

A legjobb zenés előadásnál szívem szerint szavaztam volna az Alföldi Róbert által rendezett, méltatlan sorsra jutott *Figaro házasságára*, amelyet a belső-külső fanyalgásnak sikerült ellehetetlenítenie. Ez a játék azonban mégsem nyilvánítható igazán „zenésnek”, ezért csak azt remélem, sikerül föltámadnia. Igazán könnyed, zavar nélkül nézhető előadást, amelynél nem kellett volna állandóan bizonygatni előadás közben, hogy bizony, mekkora vállalkozás ez, nem sikerült látnom. A *Sweeney Todd* a Vígszínházban alighanem fele annyit ért, mint otthon, Kaposvárott. A produkció így is vitathatatlanul az évad legjavához tartozik.

Az alternatívoknál nagy elhatározást kellett tennem: a Stúdió K. helyett a Kompaniát, Gágyor Péter darabját, a *Táltos játékot* írtam első helyre, mely ebben az évben Kazincbarcikán is elsöprő sikert aratott, s melynek rendezője, a drámatanárt Lukács László minden tekintetben kiváló munkát végzett. S itt kell figyelni az új vonalra: jönnek a művészeti iskolák! Weber Péter rendezése az Elő-Tér Művészeti Iskola hallgatóival ugyancsak jelzi a színházi nevelés erősödését.

Kovács Zsolt kiválóságát évek óta tudjuk. Nem lehet halogatni tovább az első helyre jelölést. Gálffi László ebben a vitatható értékű *Butleyban* Márton András empatikus segítségével hibátlan alkotott. Tökéletes volt. Jobb, mint a darab. Kulka varázsa pedig nem szűnik, akár játszik, akár énekel. Es az adósság: számomra Epres Attila volt az évad újrafelfedezése a kecskeméti Tragédiájának Luciferjeként. Száraz, erős, különös figuráját jó lenne minél többször látni.

S bár Kútvolgyi Erzsébet körül rendre szétzilálódott az egy székéről nézve sajnos befoghatatlan Kurázi-színpadkép, s bizony, maga az egész este is, megint csak meg kellett állapítani, milyen nagyszerű színész. Vajon milyen lenne, ha néha más kollektívával is dolgozhatna, ha kilátogatna más rendezők színházába is? Vagy a Víg falainak sugárzását odabent is le lehet valaha győzni?

Heroikus alakításnak érzem az elméretezett előadásban s az azonnal párolgó darabban, a Müller Péter által írt *A vámpír árnyékában* Kiss Mari rajongó öreglányfiguráját. Nem volt mibe kapaszkodnia. De mindent megtett.

Gyabronka József élete csúcspontját futja. Mindenben ragyogó. Alakításain lát-szik a színészi odafigyelés, a belső aprómunka s az alkotótársak teljesítménye fölött érzett, csapatjátékos, baráti öröm. Ritka dolog ez. S még mindig benne az ígéret: többre is képes.

Ez évi újráfelfedezéseim közé tartozik a saját szakmai pályáján felgyorsult fejlődési

szakaszba jutott ragyogó Szombathy Gyula, akit utoljára a *Mirandolina* öreg lovagjaként élvezhettünk. S kimaradt a felsorolásból Lipics Zsolt, akit minden második évben látni valamiben, amiben fölfénylik, aztán egy év szünet. Most Vincze Jánossal a Spiró-darabban kiváló hoztak létre.

Csanádi Judit fa- és üvegépitménye a japános angol darabban az év legjölesőbb díszlete volt. Nincs benne semmi különös, csak egyszerűen boldogság a közelében lenni, Ráadásul a történetet is jól szolgálja, s nem becsapós, nem furcsálkodik. Hódol az anyagnak, a lakknak, a fának és a mesének. Es vállalja, hogy ezt teszi.

Jelmez- és díszletügyben egyaránt sokszor kellett megjegyezni ebben az évben a nagy tehetségű s most végképp előretörő Füzér Anni munkáit. Berzsenyi Krisztina maradt a maga műfajában, s ruhái az új színházás Goldoni-átiratban most is jellemtanulmányok.

A pályakezdsöknél az új rendezőkre muszáj figyelni. A különdíjnál pedig egy eddig soha nem említett színházi produktumot vagyok köteles az ország más régióinak is figyelmébe ajánlani: tessék megnézni a nyíregyháziak kívül-belül ragyogó, állandóan magas színvonalon tervezett, szerkesztett műsorfüzet-sorozatát! Több szerző munkáit látjuk, tehát érezhetően vezetői döntés eredménye ez a példamutató sorozat.

Amúgy pedig kilátástalan viták s méltatlan tévés helyzetekben mutogatott színészek jellemezték ezt az évadot. Az ország nem ismeri a színészeit. Így tudja csak megismerni őket? Ez megalázó és kétségbeejtő.

HOCHENBURGER ÁGNES Critikai Lapok

A legjobb új magyar dráma: Tasnádi István: Világjobbítók - Spiró György: Szappanopera - Hamvai Kornél: Hóhérok hava

A legjobb előadás: A vágy (Thália Színház, rendezte: Ascher Tamás) - Az Iglíc (Vígszínház, rendezte: Zsótér Sándor) - Tótféri (Debrecen, rendezte: Ruzsnyák Gábor)

A legjobb rendező: -

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) - István, a király (Nemzeti Színház, rendezte: Iglódi István) - 8 óra munka, 8 óra pihenés (Győr, rendezte: Illés István)

A legjobb alternatív előadás: -

A legjobb női főszereplő: Börcsök Enikő (Az Iglíc, Vígszínház) - Fullajtár Andrea (Kés a tyúkban, Kamra) - Csákányi Eszter (A vágy, Thália Színház)

A legjobb férfi főszereplő: Kovács Zsolt (Világjobbítók, Kaposvár) - Gázsó György (A mandátum, Nyíregyháza) - Gálffi László (Butley, Pécs)

A legjobb női mellékszereplő: Molnár Piroska (Sweeney Todd, Kaposvár) - Csoma Judit (A mandátum, Nyíregyháza) - Básti Juli (Hóhérok hava, Katona József Színház; A Manderley-ház asszonya, Játékszín)

A legjobb férfi mellékszereplő: Blaskó Péter (Macska a forró tetőn, Pesti Színház) - Simon Géza (Macskajáték, Győr) - Jordan Tamás (Sirály, Radnóti Színház)

A legjobb díszlet: Khell Zsolt (A vágy, Thália Színház) - Ambrus Mária (Az Iglíc, Vígszínház) - Füzér Anni (Diszko disznók,

Vígszínház)

A legjobb jelmez: Szakács György (A vágy, Thália Színház) - Benedek Mari (Az Iglíc, Vígszínház) - Bartha Andrea (A vágy villamosa, Budapesti Kamaraszínház)

A legígéretesebb pályakezdés: Majsai-Nyilas Tünde (Az Iglíc, Diszko disznók, Vígszínház)

Különdíj: Hamvai Kornél, Az Iglíc fordításáért

Ha most szabályos évadértékelést vársz tőlem, Nyájas Olvasó, akkor csalódást kell okoznom: csak néhány rövid megjegyzést fűznék a szavazataimhoz.

1. A voksaimmal kiemelték közül többeket más összefüggésben is említhettem volna. A *Sweeney Todd* és a *Kés a tyúokban* pé

általán nem kedveltem (A vágy villamosa, *Sirály*, *Macskajáték*). Távolról sem tartom hibátlannak Az *Iglíc* előadását sem, de - mint szavazataim halmozódásából kiderül - a „jól megcsinált” produkciókban nemigen bővelkedő évad egyik legjobbjának éreztem.

3. Bár a díjazottakon kívül láttam néhány figyelemre méltó és/vagy szeretni való előadást (ilyen volt többek között a győri Padlásszínház produkciója, A *végzetes szerelem játéka*. a nyíregyházi *Körmagyar* vagy akár - horribile dictu - az ugyanott bemutatott mesejáték, a *Leander és Lenszirom*), az évad egésze meglehetősen nagy hiányérzetet hagyott maga után. Ebből adódik például, hogy nem tudtam kitölteni a szavazólap egyik legfontosabb rubrikáját, „a legjobb rendezés” kategóriáját.

György: Szappanopera

A legjobb előadás: Az Iglíc (Vígszínház, rendezte: Zsótér Sándor) - Vízkerezt (Kaposvár, rendezte: Kelemen József) - A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések (Stúdió K., rendezte: Fodor Tamás)

A legjobb rendező: Ascher Tamás (Sweeney Todd, Kaposvár) - Ascher Tamás (Hóhérok hava, Katona József Színház) - Gothár Péter (Kés a tyúokban, Kamra)

A legjobb zenés előadás: Hegedűs a háztetőn (Zalaegerszeg, rendezte: Bagó Bertalan) - Csókos asszony (Pécs, rendezte: Böhm György)

A legjobb alternatív előadás: Kórház - Bakony (Szkéné Színház, rendezte: Pintér Béla) - Vak meglátta, hogy kiugrott (Atlantis Színház, rendezte: Horgas Ádám) - A hosszú

Fullajtár Andrea a legjobb női főszereplő és Kocsis Gergely a legígéretesebb pályakezdő díját kapta a *Kés a tyúokban* dinű Kamra-előadásban nyújtott teljesítményéért (Schiller Kata felvétele)

dál „éremesélyes” lett volna a legjobb előadás kategóriájában is; Gázsó György remekelt a *Hóhérok hava* főszerepében is; Kovács Zsolt a legjobb férfi mellékszereplő címéért is versenybe szállhatott volna a kaposvári *Rokonok* Polgármesterének gyilkosán ironikus portréjával; Börcsök Enikő pedig emlékezetes alakítást nyújtott egy nem éppen szívem szerinti előadás, a *Kurácsi mama* néma Kattrinjaként is.

2. A „helyezettek” egy része - egyéni teljesítménye okán - egyébként is olyan produkciókhoz kötődik, amelyeket amúgy egy-

Ebben a szezonban ugyanis egyszer sem éreztem azt, hogy itt és most valami nagyon fontosat, valami váratlanul időszerűt mondana egy mégoly jól ismert darab. Pedig szín-házba járni nem utolsósorban ezért muszáj..

KOLTAI TAMÁS Színház

A legjobb új magyar dráma: Hamvai Kornél: Hóhérok hava - Forgách András: A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések - Spiró

nyár II. (Szentkirályi Pince)

A legjobb női főszereplő: Eszenyi Enikő (A vágy villamosa, Budapesti Kamaraszínház) - Fullajtár Andrea (Kés a tyúokban, Kamra)

A legjobb férfi főszereplő: Kulka János (Mirandolina, Radnóti Színház; Hegedűs a háztetőn, Zalaegerszeg) - Lipics Zsolt (Szappanopera, Pécs) - Wendler Attila (Carmen, Magyar Állami Operaház)

A legjobb női mellékszereplő: Börcsök Enikő (Kurácsi mama és gyermekei; Az Iglíc, Vígszínház) - Lázár Kati (Tótféri, Bárka) - Pap

Lujza (Hegedűs a háztetőn, Zalaegerszeg)

A legjobb férfi mellékszereplő: Anger Zsolt - Znamenák István - Nagy Viktor (Vízkereszt, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Khell Zsolt (Sweeney Todd, Kaposvár) - Ágh Márton (Világjobbítók, Kaposvár) - Szegő György (A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések, Stúdió K.)

A legjobb jelmez: Adriana Grand (Hegedűs a háztetőn, Zalaegerszeg) - Szakács Györgyi (Hóhérok hava, Katona József Színház) - Szűcs Edit (Vízkereszt, Kaposvár)

A legígéretesebb pályakezdés: Kocsis Gergely (Kés a tyúokban, Kamra) - Gyuriska János (Diszkó disznók, Vígszínház)

Különdíj: Varró Dániel, a Kés a tyúokban fordításáért - Kerényi Gábor, a Sweeney Todd karmestere

miért nem mondjuk azt, hogy szubjektíve két előadást tartottunk „a legjobbknak”, és azokat díjazzuk? Így megspórolhatnánk magunknak sok számítástechnikai nehézséget, ami az egyik kategóriából a másikba történő „átszavazásból” adódik.

Például nem lennék meglepve, ha akadnának, akik Zsótért *Az Iglicért* a legjobb előadás rendezőjeként jelölnék (ami majdnem ugyanaz, mintha a legjobb rendezésért tennék ugyanezt). Magam *Az Iglicet* mint színdarabot nem tudom komolyan venni, de elismerem, hogy Zsótér „kitalálta” a színpadon - ezért jár a rendezői díj. Az előadás abszolút főszereplője Börcsök Enikő, ezért neveltséges mellékszereplődjára érdemesíteni - mégis azt teszem, érzékeltetve, hogy mint szakmai teljesítményt nagvra tartom, de a szerep fregoli

tam, hogy a zenés kategóriában a színvonalas szórakoztató kommerszet kell jutalmazni. A *Sweeney Todd* aligha az a fajta. Csakhogy a Hegedűssel Bagó Bertalan épp egy bulvárpia- acra dobott Broadway-musicalt - noha az átlagnál sokkal jobbat - emelt magasabb, drámai szintre. Nyugodtan szavazhatnék rá a legjobb előadás kategóriában. Miért nem teszem? Azért, hogy nagyobb esélye legyen díjat kapni. Fordított értelemben ugyanezért nem halmozom el „saját” díjaimmal Ascher Tamást, aki minden kétséget kizáróan toronymagasan az év rendezője volt (vesd össze: a *Sweeney Todd* mellett *A vágy, a Hóhérok hava*); az úgysis lehetetlen, hogy „valahol” ne kapjon díjat, s hadd essen fény kívüire is a kiemelkedő teljesítményekre.

Mindezek után miért nem teszem a Stúdió

A legjobb férfi főszereplő: Kovács Zsolt. Képünkön: Kocsis Pállal a kaposvári Rokonokban (Simarafotó)

Érzem a kategóriák börtönét. Egyre inkább úgy látom, hogy minősítési szempontjaink, de legalábbis besorolási automatizmusaink revízióra szorulnak. Nemrég, gyöngye pillanatomban elárultam egy kitűnő színésznőnek (Csoma Juditnak), hogy a legjobb előadás és a legjobb rendezés kategóriáját csak azért választottuk szét, hogy több díjat adhassunk. Tudom én, hogy a dolog nem egészen így áll, hiszen a két előadástípus elméletileg szignifikánsan megkülönböztethető (gyakorlatilag már nem mindig!), de egyrészt ezt még a kritikus kollégák közül se gondolja mindenki így, másrészt sok esetben valóban nehéz esztétikai alapon kimutatni a különbséget. Szubjektív alapon, persze, könnyebb - de akkor

természetű epizódok sorozata, amely (legalábbis számomra) alkalmatlan arra, hogy gondolatilag, szellemileg betöltsön egy teljes színházi estét. Paradox módon az előadás mint műegész „megteremtődik” gondolatilag, különben nem jelölhetném rendezői díj-ra. Egyértelmű a kategóriák relativitása, hasonlóan azokhoz az esetekhez, amikor Csehov-szerepek minősülnek mellékszerepek. (Számomra a Csehov-szereplők jelentős része főszereplő.)

Miért a legjobb előadás a *Sweeny Todd*, és miért nem a legjobb zenés előadás? - kérdezem magamtól. És miért a legjobb zenés előadás a zalaegerszegi *Hegedűs a háztetőn*? Nem tudom a választ. Régebben úgy gondol-

K. García Márquez-adaptációját az alternatív kategória első helyére? Ott esetleg nyerhet, míg máshol... Azért, mert idáig már nem tudnám követni magam, ez végképp ellentmondana a meggyőződésemnek. A Stúdió K. nem alternatív színház. A *Szűz, a Hulla...* nem alternatív előadás. Erős a kételyem az iránt is, hogy a Pinter Béla-féle *Kórház - Bakony* alternatív volna. Mitől? Nem főfoglalkozású színészek játsszák? Hanem kik? Másrészt ki mondja meg, hogy annak a színésznek, aki műsorokat vezet a televízióban (vagy annak a műsorvezetőnek, aki színházban játszik), melyik a fő foglalkozása? Vagy talán a Székénebe réteggözönség jár? Mint a Kamrába? Hát a Madáchba nem réteggözönség jár?

A réteg vastagságán vagy minőségén múlik az alternatívitás? Nézőpont kérdése: a Szkéné felől nézve nekem a Madách az alternatív.

Egyszóval nem tetszik a rendszer. A saját rendszerünk. A saját szavazólapom se tetszik. De momentán nem tudok jobbat.

KOVÁCS DEZSŐ Kritika

A legjobb új magyar dráma: Hamvai Kor-nél: Hóhérok hava - Tasnádi István: Világjobbítók - Spiró György: Honderű

A legjobb előadás: Hóhérok hava (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb rendező: Gothár Péter (Kés a tyúokban, Kamra) - Alföldi Róbert (Figaro házassága, Tivoli Színház) - Schilling Árpád (Bernarda Alba háza, Katona József Színház)

A legjobb zenés előadás: -

A legjobb alternatív előadás: -

A legjobb női főszereplő: Fullajtár Andrea (Kés a tyúokban, Kamra)

A legjobb férfi főszereplő: Darvas Iván (Lugosi, Madách Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Varjú Olga (Körmagyar, Nyíregyháza) - Horváth Lili (Figaro házassága, Tivoli Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Némedi Árpád (Világjobbítók, Kaposvár) - Kocsis Gergely (Kés a tyúokban, Kamra)

A legjobb díszlet: Gothár Péter (Kés a tyúokban, Kamra)

A legjobb jelmez: Bartha Andrea (Figaro házassága, Tivoli Színház)

A legígéretesebb pályakezdés: -

Különdíj: Kornis Mihály, A Kádár házaspár című alkotásáért

Az évad újdonsága a sikeres magyar bemutatók meglepően magas száma. Nemcsak a színre került új magyar drámák esztétikai színvonalra volt figyelemre méltó, hanem az is, hogy ezúttal jelentős teret és szerepet kaptak e darabok egy-egy színház műsortervében, ami igencsak örvendetes jelenség.

A legjobb előadás, illetve a legjobb rendezés kiválasztása az idén sem volt könnyű; a rendezői produkció szinte mindig egy-egy sikeres előadás ensemble-munkája révén értelmezhető, az általam kiemelt előadások mindegyike egyaránt mutatott rendezői, színészi, dramaturgiai, tervezői stb. erényeket.

Az Új Színház Kornis-bemutatója (A Kádár házaspár), úgy vélem, összes ellentmondásával együtt is messze túlmutatott egy színházi évadon.

NÁNY ISTVÁN Színház

A legjobb új magyar dráma: Hamvai Kornél: Hóhérok hava - Borbély Szilárd: kamera.man - Forgách András: A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések

A legjobb előadás: Hóhérok hava (Katona József Színház, rendezte: Ascher Tamás) - Peer Gynt (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Barabás Olga) - Az Iglíc (Vígyszínház, rendezte: Zsótér Sándor)

A legjobb rendező: Ascher Tamás (A vágy, Thália Színház) - Juronics Tamás (A csodálatos mandarin, Szegedi Kortárs Balett) -

Gothár Péter (Kés a tyúokban, Kamra)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) - Hegedűs a háztetőn (Zalaegerszeg, rendezte: Bagó Bertalan) - Várnász (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László)

A legjobb alternatív előadás: Ős K. (Közép-Európa Táncszínház, rendező-koreográfus: Horváth Csaba) - Tricks & Tracks (Frenák Pál és társulata) - A Szűz, a Hulla, a Püspök és a kések (Stúdió K., rendezte: Fodor Tamás)

A legjobb női főszereplő: Börcsök Enikő (Az Iglíc, Vígyszínház) - Lázár Kati (Tótféri. Bárka) - Básti Juli (Hóhérok hava, Katona József Színház)

A legjobb férfi főszereplő: Kulka János (Hegedűs a háztetőn, Zalaegerszeg) - Darvas Iván (Lugosi, Madách Színház) - Kovács Zsolt (Rokonok, Kaposvár)

A legjobb női mellékszereplő: Szirtes Ági (Bernarda Alba háza, Katona József Színház)

Sólyom Katalin (Butley, Pécs) - Kátya Alikina (Dorottya, Beregszász)

A legjobb férfi mellékszereplő: Gyabronka József (Tótféri; Versekkel kártyázó szép hölgyek, Bárka) - Némedi Árpád (Sweeney Todd; Világjobbítók, Kaposvár) - Szabó Tibor (Várnász, Sepsiszentgyörgy; Svejek, Temesvár)

A legjobb díszlet: Csanádi Judit (Versekkel kártyázó szép hölgyek, Bárka; A szegyetelenek; Othello, Új Színház) - Bartha József (Peer Gynt, Sepsiszentgyörgy) - Nagy Viktória (kamera.man, Debrecen)

A legjobb jelmez: Zeke Edit (több munkája) - Kárpáti Enikő (Versekkel kártyázó szép hölgyek, Bárka) - Földi Andrea (Mese, Ladányi Andrea és társulata)

A legígéretesebb pályakezdés: Szorcscik Krisztina (Hat szerep keres egy szerzőt, Újvidék) - Gubik Ágnes (Macskajáték, Kassa) - Mészáros Sára (Tótféri, Debrecen)

Különdíj: Hamvai Kornél, Az Iglíc fordításáért - Dresch Dudás Mihály, a Közép-Európa Táncszínház Szarvashajnal című előadásának zenéjéért - Nagy András, A Mester é Margarita adaptációjáért

Az évad olyan volt, amilyen - nem minősítem. A harminckilenc határon túli, harmincöt fővárosi, huszonhat alternatív, huszonhárom vidéki, tizenhét külföldi, kilenc báb- és öt nyári produkciót nézve gyakran azzal vigasztaltam magam: biztosan azok az előadások jobbak, amelyeket valamilyen oknál fogva nem láttam.

Azonban ez a nem minősített évad is bíz néhány, a konkrét előadásokon túlmutató jellegzetességgel. Mindenekelőtt viszonylag sok új magyar bemutatóra került sor. A mennyiségben van a hangsúly, mert az esetek többségében vagy a darabok, vagy az előadásuk hiányérzetet hagyott bennem. Ez tulajdonképpen még arra a drámára is igaz, amelyet olvasva rendkívül szerettem, és újraolvastam is változatlanul izgalmasnak és ígéretesnek tartok; Kárpáti Péter *Tótférijére* gondolok, amelynek egyik rendezése sem tudott érvényes színi megoldást találni a mű dramaturgiai váltására.

Elgondolkodtat, hogy a legjobb előadás, rendezés és zenés produkció kategóriák élére ugyanazt a nevet írtam: számomra az év rendezője Ascher Tamás volt. Szavazataimmal

vissza szerettem volna igazolni, hogy az idén a változatlanul biztos befutónak számító Zsótér Sándor és Gothár Péter mellett ismét bizonyított Bagó Bertalan, és komolyan számolni kell a két sepsiszentgyörgyi alkotóval: Barabás Olgával és Bocsárdi Lászlóval. Es a többiek?

Az alternatív kategóriába sorolható produkciók számbavételénél feltűnt, hogy mennyivel erősebb a tánc- és mozgásszínház, mint a próza. Ez tulajdonképpen évek óta így van, de ennyire pregnánsan eddig még nem ütközött ki. Nagyon erős évada volt a Közép-Európa Táncszínháznak, amelynek *Szarvaskirályát* éppúgy díjazhatnám, mint az *Os K.-t*, amelyre végül is szavaztam. Azokon kívül, akikre voksoltam, a Picaro Együttes *Kórház* - *Bakonya* (Pintér Béla), az Atlantis Színház *Legszébb meséjéje* (Greifenstein János), az (M)Színház *Világ Büfjéje* (Illés Edit), a Sámán Színház *A nagy hűhója* (Magyar Eva), a KOMPMANIA Táncszínház *Romance-sza* (Csabai Attila), de még a Mozgó Ház vitatható *Tragédia-jegyzetek-je* (Hudi László) is azt mutatják, hogy bár a hivatásos szakmából sokan szeretnék leírni az alternatív színházat - nem lehet.

A szavazás mostani rendje lehetőséget ad arra, hogy az évad előadásaiából akár tizenöt színészi alakítást is kiemelhessünk. Sajnálom azokat, akik úgy gondolják: túl sok a rubrika, s kevés az értékelhető művészi teljesítmény. Hiszen a színészi alakítások közül ebben az évben is jóval több olyanra emlékszem, amely joggal bekerülhetett volna a legjobbak négyesébe (vagy ötször) hármass keretébe, tehát szigorú szűrőt kellett alkalmaznom. Így sajnálatomra díjazottaim közül kimaradt Bertalan Agnes (*Hóhérok hava*), Molnár Piroska (*Sweeney Todd*), Fullajtár Andrea (*Kés a tyúokban*), Csákányi Eszter (*A vágy és Bernarda Alba háza*), Pelsőczy Réka (*Bernarda Alba háza*), Ladányi Andrea (*Os K.*), Mezey Kinga (*Pisti a vérzivatarban*), Molnár Gizella (*Várnász*), Nagy Cecilia és Ilyés Róbert (*Eurüdiké*), Bálint András és Szervét Tibor (*Rokonok*), Gazsó György (*Hóhérok hava*), Gálffi László (*Butley*), Szikszai Rémsz (Tótféri), Anger Zsolt (*Világjobbítók*), Hajdú Szabolcs és Váta Loránd (*Peer Gynt*), Juronics Tamás (*A csodálatos mandarin*), Horváth Csaba (*Szarvaskirály; Os K.*), a bábos Kovács Géza (*Akárki a Purgateátrumban*) és Pályi János (*Szegény ördög*).

Citromdíjamat megosztom azon színházak között, amelyek egymással versengtek: melyikük tudja jobban lényegéből kiforgatni és elsekélyesíteni *Az ember tragédiáját*.

P. MÜLLER PÉTER Magyar Színházi Intézet Pécsi Tudományegyetem

A legjobb új magyar dráma: Kárpáti Péter: Világvevő - Hamvai Kornél: Hóhérok hava
A legjobb előadás: Kés a tyúokban (Kamra, rendezte: Gothár Péter) - Lángarc (Radnóti Színház, rendezte: Zsótér Sándor) - A vágy (Thália Színház, rendezte: Ascher Tamás)
A legjobb rendező: Schilling Árpád (Bernarda Alba háza, Katona József Színház) - Zsótér Sándor (Az Iglíc, Vígyszínház) - Harigai Iván (York napsütése, Pécs)
A legjobb zenés előadás: -

A legjobb alternatív előadás: -

A legjobb női főszereplő: Börcsök Enikő (Az Iglic, Vígszínház) - Fullajtár Andrea (Kés a tyúkban, Kamra) - Csákányi Eszter (A vágy, Thália Színház)

A legjobb férfi főszereplő: Kulka János (Mirandolina, Radnóti Színház) - Szervét Tibor (Lángarc, Radnóti Színház) - Darvas Iván (Lugosi, Madách Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Básti Juli (Hóhérok hava, Katona József Színház) - Csákányi Eszter (Bernarda Alba háza, Katona József Színház) - Moldvai Kiss Andrea (Lángarc, Radnóti Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: -

A legjobb díszlet: Csanádi Judit (Versekkal kártyázó szép hölgyek, Bárka) - Ambrus Mária (A tavasz ébredése, Pesti Színház) - Gothár Péter (Kés a tyúkban, Kamra)

A legjobb jelmez: Varga Klára (Bernarda Alba háza, Katona József Színház) - Döry Virág (Mirandolina, Radnóti Színház)

A legígéretesebb pályakezdés: -

Küldöndj: Duró Győző, a York napsütése dramaturgiai munkájáért - Kamondy Agnes, az Egy nagyváros dzsungelében zenéjéért

Márkos Albert, a Hóhérok hava zenéjéért

SÁNDOR L. ISTVÁN

Ellenfény

A legjobb új magyar dráma: Kárpáti Péter: Tótféri

A legjobb előadás: Tótféri (Debrecen, rendezte: Rusznyák Gábor) - Kés a tyúkban (Kamra, rendezte: Gothár Péter) - Vízkereszt (Kaposvár, rendezte: Kelemen József)

A legjobb rendező: Gothár Péter (Kés a tyúkban, Kamra) - Forgács Péter (Cselédek, Nyíregyháza) - Keszég László (Háztűznéző, Kaposvár)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb alternatív előadás: Os K. (Közép-Európa Táncszínház, rendező-koreográfus: Horváth Csaba)

A legjobb női főszereplő: Varga Zsuzsa (Vízkereszt, Kaposvár) - Fullajtár Andrea (Kés a tyúkban, Kamra) - Varjú Olga és Pregitzer Fruzsina (Cselédek, Nyíregyháza)

A legjobb férfi főszereplő: Sebestyén Aba (Tótféri, Debrecen) - Gyuricza István (Vízkereszt, Kaposvár) - Lipics Zsolt (Szappanopera, Pécs)

A legjobb női mellékszereplő: Lázár Kati (Tótféri, Bárka) - Szabó Márta (Körmagyar; A mandátum, Nyíregyháza) - Horváth Margit (Körmagyar, Nyíregyháza)

A legjobb férfi mellékszereplő: Kovács Zsolt (Rokonok, Kaposvár) - Znamenák István (A heilbronni Katica; Háztűznéző, Kaposvár) - Bezerédi Zoltán (Háztűznéző, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Ágh Márton (Vízkereszt; A heilbronni Katica, Kaposvár; Karikajáték, Kamra) - Füzér Anni (Cselédek, Nyíregyháza) - Csanádi Judit (Versekkal kártyázó szép hölgyek, Bárka)

A legjobb jelmez: Szakács Györgyi (Sirály, Radnóti Színház; Hóhérok hava, Katona József Színház; A vágy, Thália Színház) - Kárpáti Enikő (Tévedések [vígjátéka], Nyíregyháza; Versekkal kártyázó szép hölgyek, Bárka) - Berzsényi Krisztina (A szegyetelenek, Új Színház)

A legígéretesebb pályakezdés: Endresz Ágnes díszlettervező (Tévedések [vígjátéka], Nyíregyháza) - Forgács Péter rendező (Cselédek, Nyíregyháza) - Rusznyák Gábor rendező (Tótféri, Debrecen)

Küldöndj: debreceni stúdiószínház, kortárs magyar darabok bemutatásáért - nyíregyházi társulat, a korábbi értékeket őrző, újabb értékeket teremtő kivételes művészi munkájáért Varró Dániel, a Kés a tyúkban fordításáért

A fenti lista (és az alábbi indoklás) az évad művészi teljesítményeit igyekszik számba venni. Ezenközben a színház - a társadalmi-kulturális változások következtében - egyre határozottabb szerepváltásra kényszerül. Kétséges, hogy mennyit őrizhet meg (alig egy évtizede még elvitathatatlan) művészi funkcióiból, hiszen a külső és a belső erők a mind teljesebb kommercializálódás, illetve a problémamentes álművészetté való szimplifikálódás irányába sodorják.

Erre utalnak az évad eseményei is. Bár a társulatok és a bemutatók száma egyelőre nem csökkent, de ezek művészi jelentősége erősen visszaesett. A magyar színházi életből évről évre egyre nagyobb területet foglal vissza a „halott színház”.

Budapesten gyakorlatilag megszűnt a színházi élet - legalábbis ha a művészszínházi teljesítményeket tekintjük. A Radnóti és a Katonán (főleg a Kamrán) kívül alig történik fontos dolog. (Az összképet még komorabbá teszi, hogy az idej ezeknek a színházaknak sem igazán sikeres évadja.) A néhány éve még izgalmas műhelynek számító Budapesti Kamaraszínház rendkívül vegyes profilúvá alakult. A repertoárnak ma már csak kisebb hányadát teszik ki a művészi ambícióból fogant produkciók. Úgy tűnik, mintha a műsorterv kialakítását és az alkotók kiválasztását túlságosan is meghatároznák a pénzügyi szempontok. A Bárka - a várakozások ellenére - sem társulatában, sem profiljában nem tudott megerősödni. Egyik bemutatójuk sem keltett teljes élményt, ugyanakkor a társulati kohéziós erő is csökkenni látszik. Az Új Színház irányításában nem látni határozott művészi koncepció nyomait, hiába akad egy-két sikeresebb produkció, a színház már különösebben is alig-alig őrzi a művészszínházi jelleget. A Thália még mindig nem találja saját profilját, mind a fesztiválszerű vendégjátékok, mind a rendszeresen játszott előadások jellege és színvonalá rendkívül vegyes összképet mutat. A Víg- és a Pesti Színház csak egy-egy előadással (merészebb rendező-, illetve darabválasztással) tudja átlépni saját árnyékát. A Nemzetiben ebben az évben sem történt semmi említésre méltó. A József Attila Színház nem is akar másnak látszani olajozott üzemmenetben dolgozó kommersz színháznál. A Madách Színház a musicaljatszás rovására idén ismét növelte prózai bemutatóinak számát, de nincs hozzá társulata, hogy a drámai színház igényeinek is meg tudjon felelni.

Vidéken csak Kaposvárott és Nyíregyházán működik magas színvonalú színház. Az utóbbi társulat az igazgatóváltás ellenére is meg tudta őrizni művészi rangját. Ugyanez nem mondható el Szegedről, amely ismét lekerült az ország színházi térképéről. Nem támadt fel Kecskemét, továbbra sem emlegetünk békéscsabai, egri, soproni, veszprémi,

tatabányai előadásokat az évad eseményei között. Győrben, Miskolcon, Pécsen, Szolnokon, Zalaegerszezen is legfeljebb csak egy-egy előadás keltett némi országos visszhangot.

Miért is lenne ez másképp, ha a biztonság üzemmeneten túlmutató művészi kockázatvállalást semmi nem ösztönzi? A finanszírozás még a színházi profilok között sem tesz különbséget (a kommersz éppen úgy számíthat támogatásra, mint a művésziérték-teremtés), az ezen belüli minőségre pedig végképp nincs tekintettel. Ugyanakkor a politikuskok - helyi és országos szinten egyaránt - foglyul ejtették a struktúrát, így az még a korábbinál is merevebbé vált. Ugyanis a színházvezetők kinevezésénél (és megbuktatásánál) ma már kendőzetlenül érvényesülnek a hatalmi érdekek, a művészi szempontok egyáltalán nem játszanak szerepet a pozíciók elosztásában (vagy újraosztásában). Es mit várhatunk az olyan vezetőktől, akiknek működését nem művészi rangjuk legitimálja? A néhány éve elkezdődött folyamat visszafordíthatatlannak tűnik. Így nem juthatnak terephez a felbuknó izgalmas tehetségek, bizonyítási lehetőséghez a társulati önszerveződések. Egyre inkább kényszerpályára sodródnak a művészi ambíciók. Egyre több a „színházi elfekvő”, amelyek - mivel létüket nem kell teljesítménnyel igazolniuk - a társulati működésnek a látszatát sem igen tartják fenn.

Ennek ellenére az idén is akadtak - a díjazáson túl is kiemelendő - művészi teljesítmények.

1. Meglepően sok új magyar drámát mutattak be a színházak (ha jól számoltam, tizenkilencet). Mégsem lehetünk igazán elégedettek. Egyrészt ugyanis ezek az előadások a magyar színházi bemutatóknak továbbra is csak csekély hányadát (körülbelül öt százalékát) teszik ki, másrészt az ösbemutatókon ezek a művek alig jutnak túl, elmaradnak az újabb és újabb színrevitelek, így nem kerülhetnek bele a magyar színjátszás repertoárjába, amely továbbra is csak a kipróbált (és unalomig ismert) klasszikusokban bízik. Pedig azzal a legtöbb színházi szakember egyetért, hogy a kortárs dráma és a jelenkori színház eleven kapcsolata nélkül nincs izgalmas színjátszás.

Ezért is baj, hogy viszonylag kevés színház vállalkozik új magyar darabok színrevitelére. A Katonában, Kaposvárott, a Bárkán és a Budapesti Kamaraszínházban láttunk izgalmas új műveket. Na meg Debrecenben, amelynek stúdiószínháza ebben az évadban programszerűen vállalkozott új magyar művek bemutatására. Ennek a példamutató törekvésnek elismeréseként javasoltam a debreceni színházat küldöndjra.

(Pozitív fejlemény az is, hogy ebben az évadban több izgalmas külföldi darab is színre került, méghozzá jó előadásokban. Ez annak ellenére állítható, hogy némi feszültség érződik a darabokban feltételezett és az előadásokban megvalósult színházi forma között. A magyar színház - hagyományából következően is - egyetlen nyelven beszél hitelesen, s minden szöveget ehhez a realista közelítésmóddhoz igazít.)

Kárpáti Péter *Tótférijét* az évtized (talán az évszázad) egyik legjobb magyar darabjának tartom. Kivételes csoda, ami nyelverteremtés, történetmesélés, figuraformálás terén eb-

szerepben remek színészi alakítások. Ráadásul még a díszlet is izgalmas, a jelmezek is érdekesek. Harmadik helyen a játékos erejével, ötletgazdagságával, nagyszerű színészi alakításaival ható kaposvári *Vízkeresztet* emeltem ki.

Ezenkívül alig tudok néhány produkciót említeni. Mindenekelőtt *A vágy* Ascher rendezte előadását (amely épp csak „lecsúszott” a szavazólapomról). Meg Vidnyánszky Attila beregszászi Dorottyáját. Továbbá Forgács Péter nyíregyházi *Cselédekjét*. Aztán Keszég László kaposvári *Házfőnököjét*. Mindegyiket a kivételes rendezői-színészi összmunka teszi emlékeztetőssé. Hasonló érveit miatt a

kával jelentkezett Gothár Péter, a *Kés a tyúkbán-t* a legjobb ideai rendezői teljesítménynek tartom. Valló Péter rendezéseit a megszokott erények jellemezték, de igazi meglepetést sem a *Sirály*, sem a *Mirandolina* nem okozott. (A Honderűben pedig Valló meglepődött azzal, hogy a színészeket jó helyzetbe hozza.)

A „középnemzedéknek” nem volt igazán szerencsés évada. Időhiányról árulkodik *A mandátum*, így ez az előadás nem mérhető Mohácsi János korábbi munkáihoz. (Lehet, hogy jövőre érdemes lesz újranézni?) *A Kurázszi* mamából az derült ki, hogy Szász János olyan képi nyelvet képes teremteni, amelyet raita kívül egyetlen rendező sem beszél ná-

kényszerű darabváltás után jött létre (az egyébként jó színvonalú) *Körmagyar*, sérülés miatt elmaradt *A vihar kapujában* ígéretes bemutatója. Ugyanennek a nemzedéknek a tagja a beregszászi Vidnyánszky Attila és a sepsiszentgyörgyi Bocsárdi László. Mindketten figyelemre méltó rendezővé értek. Munkáikat az teszi hallatlanul izgalmassá, hogy integrálják előadásaikba az őket körülvevő színházi közegnek a magyarországitól eltérő szemléletmódját, formakincsét. Amellett, hogy koncepciózus rendezők, jó színészedagógusok is. Egyre erősebb munkákkal jelentkezik az eredeti tehetségű (szintén sepsiszentgyörgyi) Barabás Olga. *A Peer Gynt*

A legjobb férfi mellékszereplő: Némedi Árpád. A képen: Kovács Zsolttal a kaposvári Világjobbítóknban (Simarafotó)

maga műfajában egészen kiemelkedőnek gondolom *A szegyeteleneket* Kiss Csaba rendezésében.

3. A magyar színház általános állapota tükröződik abban is, ha a rendezői kart tekintjük át: kevés az invenciózus művész, sok az üzemszerűen dolgozó, kiüritett rendező. A régiek tartják pozícióikat, az újak többnyire nehezen kerülhetnek helyzetbe, s igazi szelekciót köztük sem a tehetség jelent.

A régi nagyok közül továbbra is Ascher Tamás tűnik ki magas mesterségbeli tudása, biztos ízlése és arányérzéke révén. Végül is mindhárom ideai bemutatója magas színvonalú volt (egyet magam is díjazásra javasoltam). Babarczy László és Zsámbéki Gábor évek óta színházvezetőként alkot igazán fontosat. Nagy öröm, hogy ismét színházi mun-

lunk. De az is kiderült az előadásból, hogy Szász Jánosnak nem vígszínházi színészekkel kellene dolgoznia. A tavalyi Kritikusdíjat nyert (s kivételes tehetségét többször bizonyított) Zsótér Sándor eddig még nem jutott olyan helyzetbe, hogy zavartalanul alkothasson. Az idén csak Pesten volt lehetősége rendezni, s itt - úgy tűnik - jóval nagyobb ellenállást kell leküzdenie, mint a vidéki társulatokban. Így nem vált elementáris erejűvé sem a *Lángarc*, sem *A tavasz ébredése*, pedig rengeteg részérték van bennük. (Sajnos *Az Iglire* nem sikerült bejutnom, így erről nem tudok véleményt alkotni.) Hasonlóképp nem találja a helyét a struktúrában Telihey Péter sem (aki korábban Miskolcon és Szegeden egyaránt izgalmas előadásokkal jelentkezett). Az idén neki sem volt szerencséje:

eddig legjobb rendezése.

Egyre fontosabb helyet foglalnak el a magyar színjátszásban a színész-rendezők. Ez nyilván összefügg a színházi gondolkodás és kifejezőmód átalakulásával is: a koherens gondolati világot tükröző darabinterpretációnál mind fontosabbá válik a színészi játékoság, a színpadi hatás keresése. Jó ízlést tükröz Tordy Géza előadása, *A vágy villamosa*. Máté Gábor finom ironiával vitte színre *A Játék a kastélyban-t*. Kaposvárott mindig fontos munkát végeztek a színész-rendezők. Ezt Znamenák István ideai rendezése is bizonyítja. Most csatlakozott hozzájuk a *Vízkereszt*-tel Kelemen József.

A fiatalabb rendezők nincsenek jó helyzetben. Az öt éve végzett **Székely-osztály tagjai nem kerültek** olyan közegbe, ahol ki

tudnák futni valódi formájukat. (Egyedül Simon Balázsnak volt az idén jó évadja: gondolatilag izgalmas volt a nyíregyházi *Tévedések*, amely elsősorban mégiscsak játékos-ságával, önfeledt ötletgazdagságával hatott.) Hasonló erényeket csillogtatott a némileg „tülsínált” bárkabeli *Ablak-zsiráf*. Bagossy Lászlón az elkedvetlenedés jelei mutatkoznak: nyíregyházi *Tartuffe-je* felemásra sikerült, a Bárkán pedig nem jutott feladathoz. Novák Eszter két bárkabeli rendezéséből rosszkedv, csalódottság áradt. Ígéretesebb munkakapcsolatra utal a marosvásárhelyi *Szentivánéji álom*, de ez a produkció - az időhiány miatt - legalábbis Kisvárdán még nem mutatta meg a maga valódi formáját.

Hargitai Iván igényes előadásokat rendezett Debrecenben, de úgy tűnik, ez a társulat nem tudja megteremteni a számára szükséges közeget. Harsányi Sulyom László a pálya szélére sodródott, Bal József gyakorlatilag csak kommersz produciókat állított színre. (Kecskemét óta nem jut méltó feladathoz a tiszteletbeli osztálytársnak számító Lendvai Zoltán sem.) Még rosszabb a három éve végzett Babarczy-osztály mérlege. Tagjai közül egyedül Keszég László került jó helyzetbe, és hosszú idő után valóban nagyon izgalmas előadással jelentkezett: a kaposvári *Háztűznéző* eredeti formavilágával, remek színészi teljesítményeivel messze kiemelkedik a magyar átlagból. Tehetségesnek mutatkoznak az új Székely-osztály tagjai is. (Forgács Péter játékfelfogásában, vizuális nyelvében egyaránt különleges nyíregyházi *Cselédekjét* az évad egyik kiemelkedő bemutatójának tartom, Rusznyák Gábor debreceni *Tótferijére* mint a legjobb előadásra szavaztam. Ígéretes munka volt a *heilbronni Katica* kaposvári előadása is, bár a rendező, Réthly Attila inkább a formával volt elfoglalva, s a színészek-rekevesebb energiája jutott. Egyértelmű csalódást okozott a Schilling Árpád által jegyzett *Bernarda Alba háza*: a rendező olyan formanyelvet kényszerített az előadásra, amelyet a Katona színészei nem voltak képesek elfogadni, hitelesen beszélni.) De vajon befogadja-e ezeket a fiatalokat a magyar színházi élet, s ha igen, mivé formálja őket?

4. Ha a színészi teljesítményeket vesszük számba, arra a következtetésre jutunk, hogy egyenletes, magas színvonalú munkára többnyire ott van lehetőség, ahol jó társulatok működnek. Számomra ez az évad is azt bizonyította, hogy az előadásokból messze kiemelkedő magányos színészi előadások kora lejárt (bár a konzervatív színházszemlélet folyton ennek feltámasztásával, új legendák kreálásával kísérletezik). Kiderült például, hogy Eszenyi Enikő (*A vágy villamosa*, *Macska a forró tetőn*) és Gálffi László (*Butley*) sem képes - még oly remek színészi technikával sem - pótolni a háttérből hiányzó társulato(ka)t. Kiderült, hogy Törőcsik Mari, Haumann Péter, Sinkó László színészi szólóiból sem születhet jó előadás (*Honderú*). Bebizonyosodott, hogy felemás eredményt hoz, ha egy olyan nagy színész, mint Garas Dezső, nem tud (nem akar) beilleszkedni egy jó társulatba (*A vihar*). Az Új Színházban - a Kelemen László Társulat beolvadása után - többnyire még mindig szólistákat látunk. (Ebből a szempontból is nagyszerű kivétel a *szégyentelenek*.)

A Katona társulatából idei teljesítménye alapján a Kés a *tyútkban* színésztriója emelkedett ki. Fullajtár Andrea eddigi pályájának egyik legjobb alakítását nyújtotta, de remek figurát formált Lengyel Ferenc és Kocsis Gergely is. A *Játéka kastélyban* előadásában Lukáts Andor és Ónodi Eszter alakítása volt számomra emlékezetes. A *Bernarda Alba házában* Csákányi Eszter tetszett. Sok remek karakterfigurát láttam a *Hóhérok havában*: legszívesebben Básti Juli, Fekete Ernő, Szirtes Ági játéka emlékszem.

Nagyszerű alakítással vendégszerepelt Jordán Tamás a Radnóti-ban (Szorin - *Sirály*) Az általa rendezett Rokonokban új árnyalatokkal gazdagodott Szervét Tibor játéka. Új arcát mutatta Bálint András is a *Rokonok* Polgármesteréért. Tetszett a *Mirandoliná*-ban a Kulka-Schell páros (azért is, mert néhány nappal később, a *Háztűznéző*-ben egészen más árnyalatokat mutatott kettősük).

Kaposvárott egészen nagyszerű volt a *Vízkeresztben* Violaként Varga Zsuzsa. Fantasztikusan építette fel Kovács Zsolt eltűnt gesztusokból, groteszk mozdulatokból a *Rokonok* Polgármesterét. Nagyszerű teljesítményt nyújtott Bezerédi Zoltán és Znamenák István: A *heilbronni Katicában* az előadás legemlékezetesebb pillanatait teremtették meg, a *Háztűznéző*-ben izgalmas, új színekkel jelentkeztek. (Znamenákra Malvolióként is szívesen emlékszem.) Remek volt Gyuricza István Böffen Tóbiása (és egészen félelmetes a *heilbronni Katicában* elmondott félperces monológja). Molnár Piroska a *Sweeney Todd*-ban nyújtott kiemelkedőt. Lázár Kati a Bárka Tótferijében tűnt ki. Jó volt a Némedi Árpád-Kovács Zsolt páros a *Világjobbítóknban*.

Nyíregyházán egészen kivételes élményt jelentett Varjú Olga és Pregitzer Fruzsina párosa a *Cselédekben*. Láthatóan más-más alapról indul a két színész, mégis egységes hatást keltve képesek használni a magyar színjátszásban viszonylag szokatlan gesztikus nyelvet. Erős karakteralkításaival emelkedett ki Szabó Márta a *Körmagyarból* és A mandátumból. Gászó György nemcsak a Katona *Hóhérok* havának főszerepében, hanem A mandátumban is emlékezetes alakítást nyújtott. Nagyon jónak láttam Molnár Csabát a *Leander és Lensziromban*, valamint a *Tévedésekben*. Horváth Margit emlékezetes epizódalakítással tűnt ki a *Körmagyarból*. Jó volt Csoma Judit A mandátumban és a *Tartuffe*-ben. A nyíregyházi társulat nagy vesztesége Kerekes László halála.

A nagyszerű színészi teljesítmények között kell említeni Sebestyén Aba és Mészáros Sára játékát a debreceni *Tótferiben*, Lipics Zsolt és Koszta Gabriella alakítását a Vincze János rendezte *Szappanoperában*, Szilágyi Enikő teljesítményét a debreceni *kamera.man*-ban, Vida Péter ironikus, mégis hiteles karakterformálását a szolnoki *Kasimir és Karoline*-ban. A határon túli magyar társulatok előadásaiiban is több remek alakítást láttam: Bíró Józsefet a marosvásárhelyi *Szentivánéji álomban* (és a Bárka két Kárpáti-bemutatójában), Bogdán Zsoltot a kolozsvári *Háztűznéző*-ben, Szücs Nellit, Kátya Alikinát és Trill Zsoltot a beregszászi *Dorottyában*, Szorcik Krisztát az újvidéki *Hat szereplő szerzőt keres-ben*, Pálffy bört és Vata Lórándot a sepsiszentgyörgyi *Peer Gynt*-ben.

SZÜCS KATALIN Critikai Lapok

A legjobb új magyar dráma: Tasnádi István: *Világjobbítók* - Hamvai Kornél: *Hóhérok* hava - Spiró György: *Szappanopera*

A legjobb előadás: *A vágy* (Thália Színház, rendezte: Ascher Tamás) - *Világjobbítók* (Kaposvár, rendezte: Znamenák István) *A legjobb rendező*: Ascher Tamás (*A vágy*, Thália Színház) - Zsámbéki Gábor (*A vihar*, Katona József Színház)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb alternatív előadás: *Legszebb mesék* (Atlantis Színház, rendezte: Greifenstein János) - *Antigoné* (Zugszínház) - *Világ Büfé* ([M] Színház)

A legjobb női főszereplő: Börcsök Enikő (*Az Iglic*, Vígszínház) - Eszenyi Enikő (*A vágy* villamosa, Budapesti Kamaraszínház) - Fullajtár Andrea (*Kés a tyútkban*, Kamra)

A legjobb férfi főszereplő: Kovács Zsolt (Rokonok, Kaposvár) - Darvas Iván (Lugosi, Madách Színház) - Spindler Béla (Sweeney Todd, Kaposvár)

A legjobb női mellékszereplő: Lázár Kati (Tótferi, Bárka) - Molnár Piroska (Sweeney Todd, Kaposvár) - Romankovics Edit (Világ Büfé, [M] Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Némedi Árpád (*Világjobbítók*, Kaposvár) - Lipics Zsolt (*Szappanopera*, Pécs) - Jánosi Dávid (Pici Malcolm, Budapesti Kamaraszínház)

A legjobb díszlet: Gothár Péter (*Kés a tyútkban*, Kamra) - Csanádi Judit (*Versékkel kártyázó szép hölgyek*, Bárka) - Ágh Márton (*A heilbronni Katica*, Kaposvár)

A legjobb jelmez: Füzér Anni (*Játék a kastélyban*, Kamra; *Diszkó disznók*, Vígszínház) - Szakács Györgyi (*Hóhérok* hava, Katona József Színház) - Berzsényi Krisztina (*A szégyentelenek*, Új Színház)

A legígéretesebb pályakezdés: Réthly Attila (*A heilbronni Katica*, Kaposvár) - Jánosi Dávid (*Figaro házassága*; *Pici Malcolm*, Budapesti Kamaraszínház) - Mészáros Sára (Tótferi, Debrecen)

Különdíj: Balla Margit, a *Tragédia* bábjaíért (Budapest Bábszínház) - Szegedi Kortárs Balett, az eddigi tevékenységéért.

Némiképp jellemző az évadra, hogy sokkal könnyebbnek bizonyult a válogatás az Országos Színházi Találkozóra, mint az várható lett volna. Vagyis nem kellett megküzdenünk a bőség zavarával. Nem volt nagyon nehéz leszűkíteni a kört, mert nemigen volt bővebb kör. Az ismételt bebizonyosodott, hogy a Katonában, Kaposvárott, Nyíregyházán és a Radnóti Színházban születik változatlanul a legtöbb érték, a legtöbb izgalmas - s ekként akár vitatható, vagyis szóra érdemes - produkció; hogy ezekben a teátrumokban a legegyszerűsebb a színvonal, s feltehetően a legkiegyensúlyozottabb a műhelymunka. Ha kicsit bátrabb a válogatás, tán még „aránytalanabb” lett volna a találkozó programjának összetétele - ezeknek a színházaknak a javára. Es lett volna akár három Zsótér-rendezés is, mert bár *A tavasz* ébredésének második felvonása a Pesti Színházban lényegesen problematikusabb volt az elsőnél, ám ez az első oly izgalmas és ígéretes lett, hogy megért volna akár némi vitát, felszisszenést is.

A válogatás befejezésével szinte egy időben készült el Kaposvárott Réthly Attila nagyon átgondolt rendezésében *A heilbronnai Katica*; Bezerédi Zoltán alakítása Katica apjaként méltánytalanul szorult ki a legjobb férfi mellékszereplő kategóriájában a listámról, ám a színészi alakítások terén már a bőség zavarával küzdöttem a szavazáskor. Szívesen szavaztam volna Szervét Tibor játékára *a Lángarcban* vagy Jordán Tamás Szorinjára a Radnóti Színház Sirályában; s a női alakításoknál is szűknek bizonyult a keret. Csákányi Eszter esetében az igazságtal, hogy a legjobb előadsként az Ascher Tamás rendezte *A vágy*-ra adott voksomban benne van az ő alakításának elismerése is, de Majsay-Nyilas Tünde lemaradását a listámról nem tudom hasonlóképpen kompenzálni, miként Pelsőczy Rékát sem, aki *a Bernarda Alba* házában formált rendkívül erőteljes karaktert. Es nem tudom említetlenül hagyni Varjú Olga és Pregitzer Fruzsina játékát a nyíregyházi Cselédekben-ezt az előadást sem bántam volna a találkozó programjában viszontlátni, miként az Új Színház *A szegyetelenek* című előadását sem, a jó színészi alakítások, mindenképp Györgyi Annáé, Dengyel Iváné, Takács Kataliné és Schneider Zoltáné miatt. (Utóbbi fergeteges humora és remek mozgáskultúrája az évad egyik komoly felfedezése.)

Nem a gyávaság - miként azt egy tavalyi díjazott feltételezte -, csakis az erős konkurencia s a kétségtelenül kevesebb eltöltött év a pályán okozza, hogy a legígéretesebb pályakezdeks rovatába kerültek, akik oda kerültek (remélem, nem sértem meg ezzel őket). Még e kategóriában is korai volna a szavazat, de nem hagyhatom említetlenül a főiskolás Szamosi Zsófia remek villanását a vígszínházi *Kurázi mama és gyermekei* című előadásában - már persze kis dalban

URBÁN BALÁZS

A legjobb új magyar dráma: Kárpáti Péter: Tótféri - Tasnádi István: Világjobbítók - Darvasi László: Argentína

A legjobb előadás: Az Iglíc (Vígyszínház, rendezte: Zsótér Sándor) - Világjobbítók (Kaposvár, rendezte: Znamenák István) - *A vágy* (Thália Színház, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb rendező: Barabás Olga (Peer Gynt, Sepsiszentgyörgy) - Szász János (Kurázi mama és gyermekei, Vígyszínház) - Forgács Péter (Cselédek, Nyíregyháza)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb alternatív előadás: Tricks & Tracks (Frenák Pál Társulat, rendezte: Frenák Pál) - Legszebb mesék (Atlantis Színház, rendezte: Greifenstein János) - Romance (KOMPMÁNIA, rendezte: Csabai Attila)

A legjobb női főszereplő: Fullajtár Andrea (Kés a tyúkban, Kamra) - Börcsök Enikő (Az Iglíc; Kurázi mama és gyermekei, Vígyszínház) - Majsai-Nyilas Tünde (Az Iglíc; Diszko disznók, Vígyszínház)

A legjobb férfi főszereplő: Kovács Zsolt (Rokonok; Világjobbítók, Kaposvár) - Gálffi László (Butley, Pécs) - Lukács Andor (A vágy, Thália Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Varjú Olga (Körmagyar, Nyíregyháza) - Básti Juli (Hóhérok hava, Katona József Színház) - Pap

Vera (Kurázi mama és gyermekei, Vígyszínház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Kardos Róbert (A vágy, Thália Színház; A katona története, Merlin Színház) - Jordán Tamás (Sirály, Radnóti Színház) - Szarvas József (Rokonok; Sweeney Todd, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Khell Zsolt (A vágy, Thália Színház; Sweeney Todd, Kaposvár; Tótféri, Bárka) - Ambrus Mária (Lángarc, Radnóti Színház; A tavasz ébredése, Pesti Színház) - Endrész Ágnes (Tévedések [vígjáték], Nyíregyháza)

A legjobb jelmez: Benedek Mari (Lángarc, Radnóti Színház; A tavasz ébredése, Pesti Színház; Az Iglíc, Vígyszínház) - Füzér Anni (Cselédek, Nyíregyháza; Játék a kastélyban, Kamra; Diszko disznók, Vígyszínház) - Szűcs Edit (Világjobbítók, Kaposvár; A mandátum, Nyíregyháza; Kurázi mama és gyermekei, Vígyszínház)

A legígéretesebb pályakezdeks: Mészáros Sára (Tótféri, Debrecen) - Jánosi Dávid (Figaro házassága; Pici Malcolm, Budapesti Kamaraszínház) - Gyuriska János (Diszko disznók, Vígyszínház)

Különdíj: Hamvai Kornél, Az Iglíc magyar szövegéért - Balla Margit, Az ember tragédiája bábjaiért - Kerényi Gábor, a Sweeney Todd vezényléséért

Ellentmondásos évad volt. Az a bizonyos „egy” előadás, amely igazán kimagasló, revelatív (s amelyből jobb évadokban nem is egy van), nem született meg. Másrészt a korábbiaknál több igazán jó (vagyis magas szakmai színvonalon elkészített, s ha nem is kifejezetten izgalmas, de élvezetes, kellemes, kitűnő egyéni teljesítményekben gazdag) produkciót lehetett látni, s nem volt hiány a némileg egyenletlen, egyes pontjain problematikus, de érdekes, újszerű bemutatásokban sem - legfeljebb a kétféle minőség nemigen találkozott.

Ami persze nem teszi könnyűvé a szavazó dolgát; több kategóriában is azt éreztem, hogy van ugyan miből válogatni, sorrendet állítani viszont alig-alig lehet - így aztán az ízlés szubjektivitásának még a szokottnál is fontosabb szerep jutott. Némileg kivételt jelent a „legjobb zenés előadás” kategóriája, ahol az általam látott produkciók nem voltak egy „súlycsoportban” a Sweeney Todd-dal. Legjobb előadásként inkább a jól megcsinált, minden elemében színvonalas, legjobb rendezésként pedig főként a koncepcionálisan érdekes, eredeti produkciókra igyekeztem szavazni. Az előbbieket közt a díjazásra javasoltakon kívül feltétlenül megemlíteném még a *Kés a tyúkban* (Kamra), a *Hóhérok hava* (Katona József Színház), a *katona története* (Merlin Színház), a *Körmagyar* (Nyíregyháza) s több-kevesebb megszorítással a Debrecenben és a Bárkán játszott *Tótféri*, valamint *A mandátum* nyíregyházi előadása (amely minden érénnyel ellenére azért némi csalódást kelt Mohácsi János néhány közelmúltbeli munkájához képest) és a szolnoki *Kasimir és Karoline* is.

A rendezések közül szerintem kimagaslott az évad kínálatából Barabás Olga nem teljesen egyenletes színvonalon megvalósított, de egészen eredeti, páratlan intellektuális erejű *Peer Gyntje*. A helyenként kissé valóban elnagyolt vígszínházi *Kurázi mama* azonban nagyon megfogott Szász János kivételes (mert

jelentést és színpadi hatást szinte tökéletesen egyesíteni képes) képteremtő ereje. Forgács Péternek (akit akár az évad felfedezettjei közt is jelölhettem volna) pedig sikerült egy meglehetősen zártnak, kötötten tűnő drámát nem pusztán eredeti értelmezésben, de színészeit igen intenzív jelenlétre készítetve színre vinnie. Emlékezetes volt még *A tavasz ébredésének* két előadása (a pesti színházi Zsótér Sándor, a marosvásárhelyi Anca Bradu munkája), Vidnyánszky Attila beregszászi *Dorothyja* és Réthly Attila Kaposvárott rendezett *A heilbronnai Katica*ja is. Némiképp határozott (hiszen nem ebben az évadban készült, de most játszották repertoárszerűen) a Zsótér rendezte főiskolai *Paravánok*, amely önértékén túl a nehéz sorsú, végzős színészosztály tehetségének felmutatására is kitűnő alkalmat teremtett.

Az alternatívoknál is hasonló volt a helyzet: valóban alternatívát jelentő, igazán eredeti, ugyanakkor kifogástalanul megvalósított előadást nemigen láttam, jót vagy érdekeset annál többet. Meglehetősen szubjektív alapon azokat díjaztam, akiknek munkái önnön korábbi produkcióikhoz képest megleptek valamivel. Bevallom, Frenák Pál nemzetközi társulatának korábban vendégül hívott, nagy lelkesedéssel fogadott bemutatóival szemben voltak fenntartásaim, ám a frissen átalakított társulat idején magyarországi előadása kivételesen erős hatással volt rám; a korábban tetszetősen közhelyesnek érzett táncnyelv most nyers erejével meggyőzött. (Azon persze lehet vitakozni, hogy Frenák társulata szervezetileg mennyiben alternatív; az alkalmazott színházi nyelv mindenesetre azzá teszi.) Az Atlantis Színháznál tavaly nem töltött el nagy örömmel az a váltás, mellyel a társulat a felszínes(ebb) szórakoztatás felé lépett el; a láthatóan nagy munkával és lelkesedéssel elkészített, nem csak a gyermekek számára élvezetes Grimm-mesék viszont elbűvöltek. Elvben lehet kárhóztatni a KOMPMÁNIA új bemutatójának éles stílusváltását is, de részint egészen lenyűgöz az a variativitás, állandó megújulási készség, mely Csabai Attilák munkáit jellemzi, részint a *Romance-t* a maga nemében (mint „szórakoztató táncszínházi előadást”) kitűnőnek gondolom. Hasonló váltás a Stúdió K.-nál ugyan nem figyelhető meg, de a García Márquez-regényből készült új produkciót a társulat legsikerültebb előadásának érzem a *Zách Klára* óta. Alapjaiban szerettem, fontosnak tartottam a Mozdó Ház új bemutatóját is, de a *Tragédia-jegyzetek* a tavalyi *Cseresznyés kerthez* képest azért némi csalódást okozott (vagy legalábbis nyilvánvalóbbá tett bizonyos problémákat). Ha nem is ilyen mértékben, de valami hasonló érzetemet Horváth Csaba és a Közép-Európa Táncszínház produkciót nézve is; előző két közös munkájukban ritka szerencsésen párosultak koreográfiai és színházi erények, de az *Os K.* számomra inkább színházi, a *Szarvaskirály* pedig inkább koreográfiai és zenei szempontból volt érdekes és értékes - egymás után nézve a két előadást maradt bennem pici hiányérzet.

Az egyéni teljesítményeknél még nagyobb a dilemmám, hiszen szerencsére idén is jóval több díjazható teljesítmény született, mint amennyi a szavazólapra fér. A különbségek gyakran nüansznyi, s többnyire óhatatlanul is előnybe kerül (különösen a terve-

A legjobb jelmeztervező: Füzér Anni. Nagy Ervin és Ónodi Eszter a *Kamra Játék a kastélyban* című előadásában (Koncz Zsuzsa felvétele)

zőknél) az, aki többször, többféleképpen nyújt kiválót. Előfordulhatnak így apróbb „csalások” is; a listámon a mellékszereplők közt győztes Varjú Olga jelöléséhez természetesen hozzájárult az, hogy a *Cselédekben* főszereplőként is remekelt.

„Kompenzációként” következzen egy hosszabb lista azokról, akik nem fértek a szavazólapra, de nyugodtan rákerülhetek volna: Gazsó György (*Marat/Sade; Hóhérok hava*), Spindler Béla (*Sweeney Todd*), Némedi Árpád (*Világjobbítók*), Horváth László Attila (*Tévedések [vígjátéka]*), Hajdú Szabolcs

(*Peer Gym*), Kálid Artúr, Mertz Tibor (*Az ember tragédiája*, Merlin), Epres Attila (*Az ember tragédiája*, Kecskemét), László Zsolt (*Figaro házassága*), Szervét Tibor (*Lángarc; Rokonok*), Sebestyén Aba (*Tótféri*, Debrecen), Bíró József (*Világvevő*), Blaskó Péter (*Macska a forró tetőn*), Karácsony Zoltán (*Pici Malcolm; Sóska, sültkrumpli*), Újréti László (*Vízkereszt*), Szacsavay László (*Játék a kastélyban*), Bálint András, Kállai Ferenc (*Rokonok*), Szabó Márta (*Marat/Sade; Körmagyar*), Moldvai Kiss Andrea (*Lángarc; Az ember tragédiája*, Merlin), Csákányi

Eszter (*A vágy; Karikajáték*), Molnár Piroska, Urbanovits Krisztina (*Sweeney Todd*), Pregitzer Fruzsina, Horváth Réka (*Cselédek*), Horváth Lili (*Fehér éjszakák; Figaro házassága*), Tompa Klára (*A tavasz ébredése*, Marosvásárhely), Tóth Anita (*A vihar*), Tóth Ildikó (*Világvevő*), Molnár Erika (*A tavasz ébredése*, Pesti Színház), Láng Annamária (*A vágy; Bernarda Alba háza*), Pelsőczy Réka (*Bernarda Alba háza*), Szávai Viktória (*Sirály*), Ágh Márton (*Világjobbítók; A heilbronni Katica; Karikajáték*), Csanádi Judit (*Versekkel kártyázó szép hölgyek*), Menczel Róbert (*A vágy villamosa*), Bartha József (*Peer Gynt*), Antal Csaba (*Kurácsi mama és gyermekei*), Füzér Anni (mint díszlettervező: *Cselédek; Bernarda Alba háza*), Szakács Györgyi (*A vágy*), Kárpáti Enikő (*Tévedések [vígjátéka]*), Zeke Edit (*Világvevő; Tótféri*), Roxana Ionescu (*A makrancos hölgy megszéllídtése*).

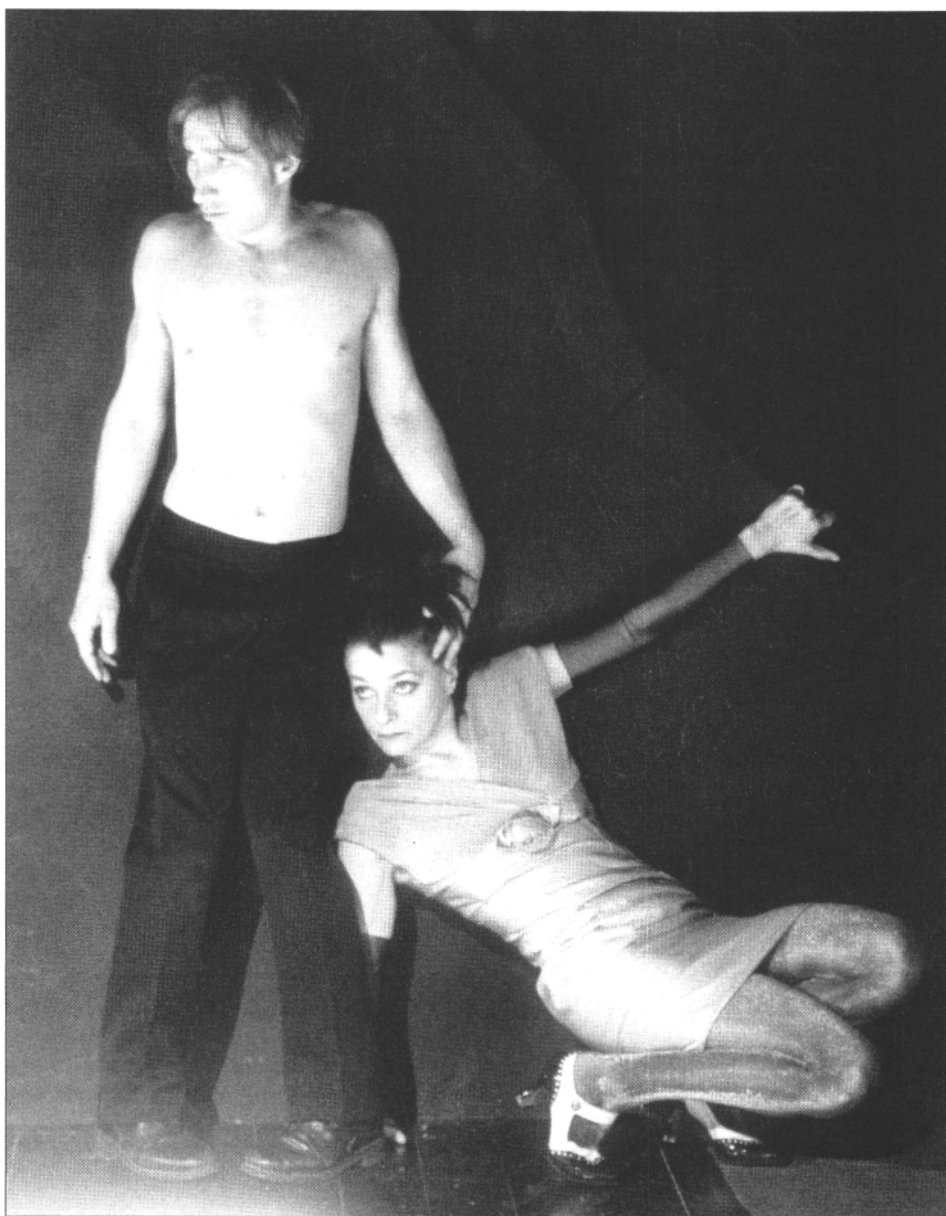
A legígéretesebb pályakezdőknél azokra szavaztam, akiknek alakításai már többet jelentenek pusztán ígéretnél, s akár más kategóriákban is versenyben lennének. Láttam persze olyanokat is, akik valóban ígéretesek, bemutatkozó alakításukból inkább az átlag feletti képességet lehet érezni. Ilyen például a már említett végzős osztály több tagja (de főként Nagy Zsolt és Pálfi Katalin), a kaposvári produkciókban elsősorban különleges énekhangjával kitűnő, még jövőre is főiskolás Balla Eszter, az amúgy teljesen félresikerült zalaegerszegi Eurüdikében bemutatkozó stúdiós, Nagy Cecília és a *Kurácsi mamá*-ban egyetlen dalt elképesztő erővel előadó, szintén főiskolás Szamosi Zsófia.

A különdíjnál a másutt nem értékelhető egyéni teljesítményeket vettem figyelembe - függetlenül attól, hogy egy sikerült előadás fontos elemei, vagy egy amúgy erősen problematikus bemutató fénypontjai voltak-e.

Mindenképpen örömdetes vonását jelenti az évadnak a kortárs magyar (és nem magyar) drámák bemutatónak relatíve magas száma. (Még akkor is, ha volt olyan eset, amikor szerzőnek, színháznak, nézőnek közös érdeke lett volna, hogy a darab az író fiókjában maradjon.) Ha kimagasló remekmű nem is született, az átlagszínvonal biztató. A *Tótféri* erényeit rögvest igazolta két teljesen eltérő előadás (noha **mindkettőn érződtek a mű problémái**)

ZALA SZILÁRD ZOLTÁN

A legjobb új magyar dráma: Hamvai Kornél: *Hóhérok hava* - Borbély Szilárd: *kamera.man*
A legjobb előadás: *A vágy* (Thália Színház,

Különdíj: Hamvai Kornél, Az Iglie fordításáért. Vati Tamás és Zarnóczay Gizella a Zsótér Sándor rendezte vígszínházi előadásban (Schiller Kata felvétele)

rendezte: Ascher **Tamás**)

A legjobb rendező: Ascher Tamás (A vágy, Thália Színház) - Zsótér Sándor (Paravánok, Színház- és Filmművészeti Egyetem) - Puskás Tamás (Fősvény, Miskolc)

A legjobb zenés előadás: Három nővér (Magyar Állami Operaház, rendezte: Szabó István) - Bohémélet (Miskolc, rendezte: Hegyi Árpád Jutocsa)

A legjobb alternatív előadás: Aranyszegekkel kivert (Debrecen, rendezte: Hajdú Szabolcs) - Kórház - Bakony (Szkéné Színház, rendezte: Pintér Béla) - 1001 Szindbád (Stúdió K., rendezte: Szőke Szabolcs)

A legjobb női főszereplő: Szilágyi Enikő (kamera.man, Debrecen)

A legjobb férfi főszereplő: Fillár István (Viktória, Pécs) - Rácz István (Pomádé király, Erkel Színház) - Helyey László (A Kádár házaspár, Új Színház)

A legjobb női mellékszereplő: Molnár Erika (A tavasz ébredése, Pesti Színház) - Láng Annamária (A vágy, Thália Színház)

A legjobb férfi mellékszereplő: Kardos Róbert (A vágy, Thália Színház) - Sólyom-Nagy Máté (Bohémélet, Miskolc; Carmen, Nyíregyháza) - Pavlits Béla (Bolha a fülbe, Színház- és Filmművészeti Egyetem)

A legjobb díszlet: Bozóki Mara (Fősvény, Miskolc) - Ambrus Mária (Zsótér-összes) - Turi Erzsébet (Pomádé király, Erkel Színház)

A legjobb jelmez: Benedek Mari (Zsótér-előadások) - Tóbiás Tímea (Leander és Lenzirom, Nyíregyháza) - Rátkai Erzsébet (Fősvény, Miskolc)

A legígéretesebb pályakezdés: Pérczy Kornélia (Bohémélet, Miskolc) - Borbély Szilárd (kamera.man) - Vizin Viktória (Cosí fan tutte, Miskolc)

Különdíj: Budapesti Őszi Fesztivál, a színház határterületeinek tágítása miatt, például a francia cirkusz meghívásáért - Vendégségben Budapest-sorozat, a nagyszerű előadások, rendezők, színészegyéniségek megismertetéséért.

ZAPPE LÁSZLÓ Népsza badság

A legjobb új magyar dráma: Spiró György: Szappanopera - Mohácsi János: A mandátum *A legjobb előadás:* A mandátum (Nyíregyháza, rendezte: Mohácsi János)

A legjobb rendező: Ascher Tamás (Hóhérok hava, Katona József Színház; Sweeney Todd,

Kaposvár)

A legjobb zenés előadás: Sweeney Todd (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás)

A legjobb alternatív előadás: -

A legjobb női főszereplő: Fullajtár Andrea (Kés a tyúkban, Kamra) - Börcsök Enikő (Az Iglie, Vígszínház) - Schell Judit (Miran-dolina, Radnóti Színház)

A legjobb férfi főszereplő: Gázsó György (Hóhérok hava, Katona József Színház; A mandátum, Nyíregyháza) - Kovács Zsolt (Világjobbítók, Kaposvár) - Kulka János (Hegedűs a háztetőn, Zalaegerszeg)

A legjobb női mellékszereplő: Lázár Kati (Tótféri, Bárka)

A legjobb férfi mellékszereplő: Bezerédi Zoltán (Háztűznéző; Sweeney Todd, Kaposvár) - Kovács Zsolt (Rokonok, Kaposvár) - Némedi Árpád (Világjobbítók, Kaposvár)

A legjobb díszlet: Khell Zsolt (A vágy, Thália Színház; Sweeney Todd, Kaposvár; A mandátum, Nyíregyháza)

A legjobb jelmez: Füzér Anni (Diszkó disznók, Vígszínház)

A legígéretesebb pályakezdés: -

Különdíj: Nádasy Ádám Hamlet-fordítása

Gondolom, illik megmondanom, hogy miért sorolom az új magyar drámák közé *A mandátumot*, és miért tulajdonítom szerzőjének Mohácsi Jánost, noha a színlapon Nyikolaj Erdman szerepel. Azt is gondolom persze, hogy a választ minden elemista színházjáró tudja. Mégis illik leírni. Úgy vélem ugyanis, hogy Mohácsi és csapata nem dolgozta át kevésbé Erdman darabját, mint, mondjuk, Brecht Gay Koldusoperáját vagy Molière, illetve Kleist az *Amphitryont*, vagy éppen Shakespeare a maga forrásait. Ez a századvégi darab szinte összefoglalja a század nagy illúzióit és hazugságait, hamis ábrándjait és csalásait. Hatalmasan, alaposan körbejárva tárgyát. Spiró darabjában viszont éppen az ellenkezőjét becsülöm: célratörő intellektuális szikársággal jeleníti meg korunk abszurditását.

Amúgy némi szomorúsággal állapítom meg, hogy az idén is ugyanazokat kedvelem, mint tavaly, ami mindenképpen kellemetlen, mert vagy azt jelenti, hogy nem történt nagy változás, vagy azt, hogy az én érzékenységgel valami baj van. Egyik sem nagy öröm. Pedig azért öröme is érzek okot. Már tavaly is elámultam a színházi választék bővülésén, gazdagodásán. Az idén - úgy érzem - ez az általános színvonal emelkedésével járt együtt. Ugyan mozgalmoszerű megújulást most sem érzékeltem, de mind nyilvánvalóbbá válik számomra, hogy a színházak körül ismét kialakulóban van egyfajta szellemi cinkosság, a színház ismét egyértelműen a kivonulás, a tiltakozás helyének tetszik, mégpedig leginkább a mind laposabbá váló tömegkultúrával szemben. Ez megnyilvánul direkt, elemző társadalombírálatban, történelmi-filozófiai világkép-ábrázolásban éppúgy, mint a köznapiságba és a fantasztikumba való burkolózásban. A választék bővülése már nemcsak helyi (kerületi-városrészi) vagy éppen etnikai-szociális identitáskeresést és igénykielégítést jelent, hanem új szellemitájékozódás-igényt is. Legalábbis remélem. A fojtogató dühök évadai után talán bizhatunk az erőteljes szókimondás, a pontos fogalmazás évadaiban is.